

Teknolojik Gelişmelerin Aile İçi İletişime Yansımaları Karikatürler Üzerinden Okumak*

Fatma NİSAN**

Eylem ŞENTÜRK KARA***

ÖZ

Teknolojik gelişmelerin etkisiyle insanoğlunun hayatında köklü değişiklikler yaşanmaya başlamıştır. Bilhassa televizyon, internet, dijital medya, mobil cihazlar gibi alanlardaki gelişmeler insanların iletişim süreçlerini derinden etkilemiştir. Toplumun en küçük yapı taşı ailedeki bireylerin iletişim süreçleri de, medya alanındaki gelişmelerden etkilenmiştir. Özellikle televizyon ve internet, aile içi iletişimde önemli problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum bir güldürü aracı olmaktan ziyade toplumdaki aksaklık ve sorunlara dikkati çeken karikatürlere de yansımıştır. Bu çalışmada teknolojik gelişmeler sonucunda ortaya çıkan farklı medya araçlarının aile içi iletişimi nasıl etkilediği ve karikatür çizgilerine ne şekilde yansıtıldığı karikatürler üzerinden incelenmiştir. Bu kapsamda çalışmada, amaçsal örneklem yoluyla tespit edilen ve Google arama motorundan seçilen, konuyla ilgili karikatürler, Ferdinand de Saussure'un göstergebilimsel yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda analiz edilen karikatürlerin, teknoloji ve sosyal medya bağımlılığının aile üyeleri arasındaki iletişim süreçlerine yönelik olumsuz etkilerine vurgu yapılarak, eleştirel bir perspektifle çizildiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, Sosyal Medya, Karikatür, Aile İçi İletişim, Göstergebilim.

Başvuru / Kabul: 22 Mayıs 2025 / 22 Haziran 2025

Atıf: Nisan, F., Şentürk Kara, E. (2025). Teknolojik Gelişmelerin Aile İçi İletişime Yansımaları Karikatürler Üzerinden Okumak, *İmgelem*, Yeni Medya Çalışmaları Özel Sayısı, 195-236.

Reading the Reflection of Technological Developments on Intra-Family Communication through Cartoons

ABSTRACT

With the impact of technological developments, fundamental changes have begun to take place in the lives of human beings. In particular, developments in the field of television, the internet, digital media, mobile devices, etc., have deeply affected people's communication processes. The communication processes of individuals in the family, the smallest building block of society, have also been affected by developments in the field of media. Especially television and the internet have led to the emergence of important problems in family communication. This situation is also reflected in cartoons that draw attention to the problems and problems in society rather than being a means of humor. In this study, how different media tools emerging as a result of technological developments affect communication within the family and how they are reflected in cartoons are analyzed through cartoons. In this context, the cartoons on the subject, which were identified through purposive sampling and selected from the Google, were analyzed with Ferdinand de Saussure's semiotic method. As a result of the study,

*Bu araştırma makalesinin verileri anket veya mülakat teknikleri kullanılarak elde edilmediğinden etik kurul izni gerekmemiştir. / In this research article, ethics committee permission was not required as the data were not obtained using survey or interview techniques.

**Prof. Dr., İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, Malatya/Türkiye. E-posta: fatma.nisan@inonu.edu.tr, ORCID Numarası: [0000-0003-2741-9613](https://orcid.org/0000-0003-2741-9613), ROR ID: <https://ror.org/04asck240>

***Prof. Dr., İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, Malatya/Türkiye. E-posta: eylem.kara@inonu.edu.tr, ORCID Numarası: [0000-0002-1349-6442](https://orcid.org/0000-0002-1349-6442), ROR ID: <https://ror.org/04asck240>

it was determined that the cartoons analyzed were drawn with a critical perspective by emphasizing the negative effects of technology and social media addiction on the communication processes between family members.

Keywords: Technology, Social Media, Cartoon, Domestic Communication, Semiotics.

Received / Accepted: 22 May 2025 / 22 June 2025

Citation: Nisan, F., Şentürk Kara, E. (2025). Reading the Reflection of Technological Developments on Intra Family Communication through Cartoons, *İmgelem*, New Media Studies Special Issue, 195-236.

GİRİŞ

Teknolojinin etkisiyle bir yandan insanların hayatı daha konforlu bir hale gelirken diğer yandan onların toplumsal yaşam ile sosyal ilişkileri de dönüşmeye başlamış, kuşaklararası farklılıklar derinleşmiştir. Bu gelişmeler insan hayatının her safhasını derinden etkilemesine rağmen en önemli değişim ve dönüşüm iletişim alanında yaşanmıştır. Bilhassa gazeteden sonra radyo, televizyon ve internetin ortaya çıkması neticesinde kişiler arası iletişim sürecinde köklü değişiklikler meydana gelmiştir. Bu bağlamda toplumun temel taşı olan ailedeki etkileşim ve iletişimde de önemli dönüşüm ve değişimler yaşanmıştır.

Radyo, televizyon ve internet gibi araçların insan hayatına girmesiyle bunlara ayrılan süre her geçen gün artarken aile fertleriyle beraber geçirilen zaman dilimleri azalmaya başlamıştır. Ebeveynlerin yoğun çalışma temposu içinde yer alması çocuklara ayrılan sürenin ve sabrın da azalmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda çocuklara bakıcılık yapmak üzere televizyon, tablet, bilgisayar ve cep telefonu gibi araçlar sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum ebeveyn ile çocuklar arasında paylaşım sürecinin zarar görmesine ve aile içi iletişimin azalmasına neden olmuştur. Teknolojik gelişmelerle beraber aile fertlerinin birbirleriyle geçirdikleri kaliteli süre de kısalmış ve kişiler birbirlerine yabancılaşmıştır. Duygusal açıdan oluşan yalnızlık hissi neticesinde insanlar, sevilme ve iletişim kurma ihtiyacını gerçek ortamlarda aramak yerine sanal ilişkilerle doldurmaya çalışmıştır (Anlı 2018: 389-397). Bu bağlamda internet bir yandan aile üyeleri arasında anlık yazışma, görüntülü ve sesli konuşma imkânı sağlarken öte yandan aynı ortamda yaşayan kişilerin birbiriyle olan ilişkilerini kısıtlayıp yalnızlıktan kurtulmak amacıyla farklı ortamlara yönelmesine neden olmuştur (Dikmen 2018: 34-52). Bu durum sadece ebeveyn ve çocuk ilişkisine zarar vermekle kalmamış eşler arasında da sorunların oluşmasına sebep olmuştur. Eşler arasındaki kıskançlık, güvensizlik ve eş gözetimi gibi birtakım olumsuz duygu ve davranışlarda artış baş göstermiştir (Yusufoğlu 2023: 107). Bu da ailelerin parçalanma riskini gündeme getirmiştir.

Karikatürler, her dönem önemli konulara odaklanarak eleştirel bir bakış açısıyla toplumdaki aksaklık ve problemleri çizgilere taşıyıp toplumsal bir farkındalığın sağlanmasına hizmet etmektedir. Bu bağlamda son yıllarda özellikle medya araçlarında yaşanan gelişmelerin

aile içi iletişime olan etkileri karikatüristlerin de dikkatini çekmiş ve bu konuyla ilgili çok sayıda karikatür çizilmiştir. Bir mizah unsuru olmaktan öte toplumdaki olaylar, sorunlar ve aksaklıklara işaret eden karikatürlere bu durumun nasıl yansıtıldığı önemli bir konudur. Bu düşünceden hareketle çalışmanın amacı, teknolojik gelişmeler neticesinde oluşan farklı medya araçlarının aile içi iletişimi ne şekilde etkilediğini ve bunun çizgilere nasıl yansıtıldığını karikatürler üzerinden analiz etmektir. Çalışma kapsamında Google arama motorundan konuyla alakalı tespit edilen karikatürler arasından amaçsal örneklem yoluyla seçilenler, Ferdinand de Saussure'ün göstergebilimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmanın analiz kısmında karikatürlerin sınıflandırmasıyla ilgili nitel kesitleme işlemi uygulanmıştır.

Teknolojik Gelişmelerin Aile İçi İletişime Etkisi

İnsanların iletişim kurmaya başladıkları ilk çevre ailedir. Çocukların çoğu, bir aile içinde doğup büyüyerek yaşamın temel değerlerini orada öğrenmektedir (Schäfer 2012: 13). Bu bağlamda aile, insanlık tarihine kadar uzanan bir geçmişe sahip olmakla birlikte çok çeşitli fonksiyonları yerine getirerek bireylerin sosyalleşme sürecini başlatan temel kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Marshall (1999: 7) aileyi kan, cinsel ilişki veya hukuki bağlar ile birbirine bağlı bireylerden oluşan mahrem ilişkilerle örülü bir grup olarak tanımlamaktadır. Aile, genel olarak evlilik ve kan bağına dayanan karı, koca, çocuklar ve kardeşler arasındaki ilişkilerden meydana gelen toplumun en küçük birimi olarak adlandırılmaktadır (URL-19). Sayın (1990: 2), aileyi; biyolojik ilişkiler neticesinde insan türünün devam etmesini sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk defa oluştuğu, karşılıklı gerçekleşen ilişkilerin birtakım kurallara bağlandığı; şimdiye dek toplumda oluşturulmuş olan maddi ve manevi zenginlikleri nesilden nesile aktaran, sosyal, psikolojik, biyolojik, ekonomik, hukuksal vb. yönleri bulunan toplumsal bir kurum olarak betimlemektedir. Aile ile olan ilişki diğer sosyal gruplardan farklı olarak genellikle belirli bir süre ile sınırlı kalmamakta hayat boyu devam etmektedir. İnsanların ilk sosyalleşme sürecinin başladığı bu kurumda bireyler hem biyolojik hem de kültürel bir mirası devralmaktadır.

Aile kavramı, toplumdaki değer yargılarındaki değişikliklere bağlı olarak yüzyıllar boyunca değişime uğramıştır. 1949'da antropolog Murdock (1949: 49) aileyi; ortak ikamet, ekonomik iş birliği ve üreme ile karakterize edilen bir sosyal grup olarak tanımlamıştır. Ona göre, ailenin her iki cinsiyetten yetişkin bireyler içermesi gerekmektedir. Bu bağlamda Murdock aileyi bu kişilerin toplumsal olarak onaylanmış bir cinsel ilişki sürdürerek sahip oldukları veya evlat edindikleri bir veya daha fazla çocuktan oluşan bir yapı olarak tanımlamıştır. Murdock genel olarak aile tanımında üreme, sosyalleşme ve ekonomik koşulların

sağlanması gibi birtakım temel işlevlere vurgu yapmıştır (Georgas 2003: 4). Popenoe (1988: 5), genel kabul gören, evli ve çocuklu iki kişiden oluşan aile tanımının günümüze uymadığını iddia ederek güncellenmesi gerektiğini savunmuştur. Zira Popenoe, artık çocuğun yalnızca bir ebeveyn tarafından yetiştirildiği durumlara işaret ederek çok sayıda boşanmış çiftin olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca Popenoe, çocuk yetiştiren eşcinsel çiftlere ve evli olmayan yetişkinlerin çocuk yetiştirdiği durumlara da gönderme yaparak değişen aile anlayışına işaret etmiştir. Artık günümüzde akademisyenler aileyi sadece kanuni ve biyolojik bağlarla birbirine bağlı fertlerden oluşan bir grup olarak tanımlamak yerine bir ev ve grup kimliği duygusuna sahip, ortak bir tarih ile gelecek deneyimi olan kişilerden oluşan bir grup olarak tanımlamaktadır. Bu tanım ile beraber ailenin sınırları genişlemiş ve araştırmacıların analizine farklı aile türleri ile formları da dahil edilmiştir (Koerner ve Fitzpatrick 2002: 71). Görüldüğü üzere aile kavramının tanımında her ne kadar büyük değişiklikler olduğu düşünülse de insanoğlunun yaşantısında çok önemli işlevleri bulunan bu kurum varlığını dönüştürerek devam etmeyi başarmıştır. Dolayısıyla aile değişiklere uyum göstermiş oldukça esnek bir toplumsal yapı olarak ortaya çıkmaktadır (Marshall 1999: 7).

Aileyi diğer sosyal topluluklardan ayıran en temel özelliği bireyler arasında yaşanan iletişimin derinliği oluşturmaktadır. Zira aile, diğer sosyal topluluklardan farklı olarak daha uzun süreli, yüksek düzeyde derin bir iletişim sürecine sahip oldukları varsayımıyla birbirlerini tanıyan, anlayan ve güvenen insanlardan oluşmaktadır. Teknolojinin yaygınlaşmasıyla beraber sosyal hayat ve insan ilişkileri, bu durumdan derinden etkilenmiştir. Toplumsal yapı çerçevesinde temel bir kurum niteliği taşıyan aile de bu teknolojik ilerlemeden nasibini almıştır (Çalışkan ve Aslander 2014: 264). Günümüzde geleneksel toplumlarda yaygın olan geniş aile anlayışı yerini çekirdek aileye bırakmıştır. Oluşan yeni aile formunda her bir ferdin kendi özel alanını inşa ettiği bir durum gündeme gelmiştir. Aile, kişilerin sosyalleşmeyi öğrendiği temel yapılardan biri iken televizyon ve internetin etkisiyle aynı evi paylaşan fertlerden oluşan bir topluluk haline dönüşmeye başlamıştır. Bunun sonucunda sosyal ve duygusal paylaşımları azalmış insanlar aileden beklediği ilgi, sevgi ve desteği dışarıda arama eğilimine yönelmiştir (Yaşar Ekici 2014: 218).

Aile üyelerinin internete erişim kolaylığı elde etmesi bir yandan özgür bir ortamın (bireyin fiziksel olarak olmadığı bir yerde bulunma imkânı vermesi) oluşmasına neden olurken diğer yandan beraber yaşanan insanlardan uzaklaşılmasına sebep olmuştur. Öyle ki aynı ev içerisinde yaşayan insanların teknoloji vasıtasıyla birbiriyle iletişim kurmaya başladığı bir dönem oluşmuştur. Aile içinde var olan etkileşim ve iletişim sürecinin kalitesinde azalmanın

yaşanması, aile birlikteliğinin zarar gördüğü düşüncesinin gündeme gelmesine neden olmuştur. Özellikle akıllı telefonların her zaman, her yerde kullanılıyor olması eşler arasında ya da ebeveyn ve çocuk arasındaki göz temasının bile gittikçe azalmasına neden olmuştur. Oysa çocuklar annesiyle kurduğu göz teması sayesinde kendisini güvende hissederek onunla bağ kurmaktadır. Aile içi sohbetler, paylaşımlar da giderek azalmış aynı ev içinde bireyler birbirlerinin günlük yaşamlarını sosyal medya vasıtasıyla takip ederek mesajlaşma programıyla iletişim kurar hale dönüşmüştür (URL-1).

Küçük yaşlarda karşılaşılan olumsuz durumların daha sonraki dönemlerde yaratabileceği tehlikeler göz önünde bulundurulduğunda, çocuğun duygusal, psikolojik ve fizyolojik gelişiminde ailenin, çocuğun duygularına ve gereksinimlerine verdiği yanıtlar önemlidir (Ülker ve Aydos 2024: 58). Oysaki aile fertlerinin bir arada yaşadıkları evler, çocuklar için korunaklı ve kapalı bir ortam olmaktan çıkmıştır. Zira çocuklar, internet vasıtasıyla farklı mekânlarda yaşayan kötü niyetli insanların ulaşımına açık hale gelmeye başlamıştır. Teknoloji ayrıca aile üyelerinin aynı mekânda olmalarına rağmen duygusal olarak birbirlerinden uzaklaşarak dayanışma ruhunun azalmasına da neden olmuştur. Öyle ki bazı kişiler aynı evin içinde olmalarına rağmen sözlü olarak iletişim kurmak yerine birbirlerine telefon ya da internet üzerinden mesaj yollayarak iletişim kurma yoluna gitmeye başlamıştır. Tüm bunlar, fiziksel anlamda aynı mekânda olmayı önemsizleştirmiştir. Ayrıca bunlar bireycilik, kalabalıklar içerisinde yalnızlaşma ve yabancılaşma gibi olguların oluşmasına da yol açmıştır (Shek vd. 2018: 1-16). Dolayısıyla bireyler aynı ev içinde beraber yaşadığı kişiler yerine tanımadığı ve mekânsal anlamda bir arada olmadığı kimselerle iletişim kurmayı tercih etmeye yönelmiştir.

Sanal ortamlar, insanların değer yargılarını da değiştirmiştir. Teşhir etme, abartı, kurgu, mahremiyet önemini yitirmeye başlamıştır. Aynı zamanda sosyal medyanın etkisiyle kolektif olma bilincinin yerini bireysel başarıya, bireysel mutluluğa bırakmasıyla bireysellik de önem kazanmaya başlamıştır (URL-1).

Medya araçları, kimi zaman yaşanan iletişimsel problemlerde, sorumluluklardan kaçış amacıyla bir sığınma ortamına da dönüşmüştür. Kişiler, yaşadıkları iletişim problemlerini çözmek için çaba harcamak yerine onları unutmak için bu tür araçlara yönelmiştir. Bu durum sorunların daha da büyüyerek bireylerin karşısına çıkmasına yol açmıştır. Aynı zamanda bu durum, birtakım medya bağımlılıklarının da (televizyon, oyun, sosyal medya ve internet bağımlılığı gibi) yaşanmasına neden olmuştur (Anlı 2018: 389-397; Kırık 2014: 337-347). Yoğun sosyal medya ya da dijital oyun kullanımı çocukların ebeveynleri ile olan iletişimlerinin

giderek azalmasına, savunmacı veya kavgacı bir iletişim biçimine dönüşerek aile içindeki iletişimin olumsuz etkilenmesine yol açmıştır (Gürmen 2016: 163). Çocukların sosyal medya platformlarına (telefon, tablet, bilgisayarlar sayesinde) kolay ulaşmaları ve onları yoğun bir şekilde kullanmaları, onları psikolojik ve fiziksel olarak olumsuz yönde etkilemiştir. Bu durum çocukların aile içi iletişimlerine de yansımıştır. Bu, aile içi iletişimin daha zor ve sorunlu hale gelmesine neden olmuştur. Chou ve arkadaşları (2015: 122-128) tarafından yapılan araştırmanın verilerine göre şiddetli internet bağımlısı olma potansiyeline sahip olan kişilerin aile ilişkilerinden memnun olma düzeylerinin oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir.

Günümüzde gerçek hayatlarında mutlu olmayan ya da bir boşluk içerisinde olan bireyler, internetin kendilerine sağlamış olduğu sosyal medya ortamlarında varlık gösterme yoluna gitmektedir. Sosyal medya platformlarının sağlamış olduğu gizlilik atmosferi, evlilik hayatında tatmin edici bir birliktelik yaşamayan kişilerin başkalarından ilgi ve kabul görmesi açısından önemli imkânlar sunmaktadır (Becker vd. 2017: 43). Ayrıca sosyal medya platformlarının sağladığı etiketleme, fotoğraf paylaşımı, gizlilik çevresinde farklı kişilerle ilişkilerin başlamasına fırsat tanınması da eşler arasında önemli sorunların yaşanmasına neden olmaktadır (Erol 2022: 1135-1136). Bu bağlamda sürekli olarak sanal ortamlarda sosyalleşme yoluna giden kişiler yakın çevrelerinde bulunanları ihmal ederek onlarla aralarına mesafe koyup aile içi iletişimde bir yabancılaşma sürecinin başlamasına neden olmaktadır. Söz konusu durum sanal ya da gerçek aldatmaların da sıklıkla yaşanmasına yol açmaktadır. Bu durum aynı zamanda eşler arasında önemli güven problemlerinin meydana gelmesine, duygusal anlamda birlikteliklerin zarar görmesine neden olarak evliliklerin boşanmayla sonuçlanmasına neden olmaktadır (Utma 2020: 1016-1018; Karpuz ve Çelik Özkan 2024: 197). Dolayısıyla bunlar sadece aile içi iletişime zarar vermekle sınırlı kalmamakta aile kurumunun temelinden sarsılarak ortadan kalkmasına dahi vesile olabilmektedir. Bu bağlamda son yıllarda aile ve evlilik terapilerinin de önemi artmaya başlamıştır (Shaw ve Black 2008).

Karikatür: Mizahın Çizgisel Yolculuğu

Mizah, içinde yaşanan döneme dair gündelik toplumsal, kültürel, siyasi, dini, ekonomik sorunları her boyutuyla ele alıp komik ve abartılı biçimde işleyerek toplumun dikkatini bu yöne çekip toplumsal izdüşümü yaratmayı amaçlamaktadır (Gönden ve Güzel 2017: 170). Temelinde bireyi odağına alan bir düşünme biçimi olan mizahın temel motivasyonu saldırı ve savunmadır. Ayrıca mizahın; meydan okuma, karşı çıkma ile isyan şeklinde misyonları bulunmaktadır. Muhafif bir ayna görevi gören mizah, ürünlerini sadece ortaya çıktığı toplumdan almaz, aynı zamanda tüm evrenin, dış politikaların, uluslararası siyasetin ve adaletsizliklerin de muhalif

aynası konumundadır (Baki ve Bozyer 2021: 583). Bunun yanı sıra mizah, bireylerin eğlenceli zaman geçirmesini, rahatlamasını, var olan gerçeklikten geçici de olsa uzaklaşmasını ve gerçeklik hakkında düşüncelerini sağlamayı amaçlamaktadır (Kocabaş 2023: 234).

Mizahın önemli türleri arasında karikatürün tarihsel anlamda var oluşu çok eskilere dayanmaktadır. Bu duruma rağmen karikatürün bir sanat olarak kabul görmesi 16. yüzyılın sonlarını bulmuştur (Bayram 2009: 107). Karikatür, önceleri bir kişiyi yermek amacıyla çeşitli özelliklerinin abartılarak çizildiği bir resim olarak tanımlanırken daha sonra kendine has bir sanat dalı haline gelmiştir (Özer 1985: 9). Karikatürün geniş bir hedef kitleye ulaşmaya başlamasıyla, gerçek gücü ortaya çıkmıştır. Karikatürü sadece kaba bir yergi olarak nitelendirmek yerine zekâ ve el becerisi gerektiren önemli bir uğraş seviyesine çıkaran sanatçılar yetişmeye başlamıştır.

Karikatür, İtalyanca hücum etmek anlamına gelen “caricare” kelimesinden türemiştir (Selçuk 1998: 10). Aynı zamanda “doldurmak, yüklemek” manasına gelen bu kelime mecazi olarak “abartma, alay etme” anlamına gelmektedir (Topuz 1986: 7). Karikatür her şeyden evvel bir iletişim çeşidi, bir kültürel ürün olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak karikatür diğer iletişim çeşitlerinden farklı olarak kendine has bir anlama sahip, güldürürken düşündüren, içinde mizah barındıran bir türdür. Bu nedenledir ki karikatür herhangi bir fotoğraftan daha çok bilgi sunmaktadır (Enserov ve Şentürk Kara 2020: 2503). Fiske (2015: 73), basit ve doğrudan araçlar vasıtasıyla zengin bir enformasyon içeriği taşımak ve karmaşık gösterilenleri ifade etmek amacıyla karikatürlerde basit gösterenler kullanıldığını vurgulamıştır. Bu bağlamda karikatürler sayesinde basit olarak nitelendirilen çizgiler ile derin anlamlar üretilmektedir.

Karikatürler her dönem önemli konulara dikkat çekerek eleştirel bir bakış açısı sunmuştur. Bu durum karikatürün eleştirme ve denetleme işlevi olarak nitelendirilmiş ve hem dünyada hem de Türkiye’de bu şekilde kabul görmüştür. Zira karikatür, toplumsal bir iletişim aracı olması münasebetiyle toplumsal yapıyı yansıtarak; ekonomik, kültürel, politik veya dini boyutları olan unsurları abartıp çoğunlukla eleştirel bir üslup takınarak; toplumun iç dinamiklerini, siyasi, kültürel, ekonomik ve sosyal sorunlarını yansıtmaktadır (Öztürk ve Türk 2023: 182). Ayrıca karikatüristler eserlerinde insanları eğlendirmenin yanında ahlaki bir amacı da yerine getirmeyi hedeflemektedir. Çünkü karikatürle bir yandan mevcut durumun eleştirisi yapılırken öte yandan yeni bir düzen taslağı da oluşturmak arzu edilmektedir (Botton 2005: 196).

Teknolojik Gelişmelerin Aile İçi İletişime Yansımalarının Göstergebilimsel Analizi

Teknolojik gelişmelerin insan hayatına olan etkisi, tartışmasız bir gerçektir. Ancak bu etkinin hangi yönde olduğu tartışma konusudur. McLuhan gibi kuramcılar, aracın yani teknolojinin insan hayatına girmesini belirleyicilik çerçevesinde olumlu karşılarken Maletzke gibi kuramcılar ise baskı ve zorlama nitelemesi olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla teknolojinin olumsuz taraflarının daha ağırlıkta olduğunu ileri sürmektedir (Güngör 2013: 74). Farklı görüşleri savunan bu iki yaklaşım ışığında bu çalışma; kitle iletişim araçlarındaki teknolojik gelişmelerin aile içi iletişimi etkileme şeklini ve karikatür çizgilerine yansıma biçimini analiz etme amacını taşımaktadır.

Yöntem

Medya araçlarındaki teknolojik gelişmelerin aile içi iletişime etkilerinin karikatürlerde yansıtılma şeklinin analizini yapmayı hedefleyen çalışma, nitel olarak yapılandırılmıştır. Bu kapsamda çalışmada, karikatür analizine uygun nitel bir yöntem olan göstergebilimsel çözümleme yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmada; öncelikle “aile içi iletişim ve teknoloji” ifadeleri Google (URL-8) arama motorunda aratılmıştır. Yapılan arama sonucunda, konuyla ilgili tespit edilen karikatürler arasından amaçsal örneklem yoluyla 22 tanesi seçilerek analiz edilme yoluna gidilmiştir. Çalışmada; “anne, baba, çocuk ve aile büyüklerine (yaşlılar)” medyanın etkisiyle ilgili çizilen karikatürler şeklinde nitel kesitleme işlemine başvurulmuştur. “Anlatıyı, okuma birimlerine ayırma” (Rifat 2009: 119) anlamına gelen bu işlemi kullanan araştırmacı, “anlatı ya da metnin organizasyonunu gün yüzüne çıkartır. Kesitler, olayların sunumunu, anlatıyı, anlatma biçimini düzenlemektedir” (Uçan 2016: 207).

Çalışmada karikatürler analiz edilirken, Ferdinand de Saussure ile başlayıp Roland Barthes ile şekillenen “gösterge”, “gösteren” ve “gösterilenlerden” oluşan üç temel öge kullanılmıştır. Daha sonra bu öğelerden yola çıkılarak göstergebilimsel analiz yapılmıştır. Buradaki temel amaç, seçilen karikatürlerde bulunan göstergelerin bilgisini aktarmak ve bunların altında yatan imalar üzerine odaklanmaktır. Çalışma kapsamında analiz edilen karikatürlerde yer alan her türlü görsel, yazılı ya da konuşma baloncuğuyla ifade edilen sözlü göstergeler incelemeye dâhil edilmiştir. Karikatürlerdeki tüm göstergelerin analize dâhil edilme nedeni incelenen metin olan karikatüre, bir bütün olarak bakma gerekliliğinden kaynaklanmıştır.

Çalışmanın yöntemi olarak kullanılan göstergebilim, göstergeleri inceleyen bilim dalı ya da göstergelerin bilimsel incelemesi (Rifat 2009: 11) şeklinde tanımlanmaktadır. Yani

göstergebilim, en genel anlamda her türlü göstergeler dizgesinin bilimi olarak kabul edilmektedir. Göstergebilim anlamın nasıl oluştuğunu açıklayıp gerçekliğinin nasıl sunulduğunu yansıtmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda göstergebilimle hem sözlü hem de görsel metinler ile göstergeleri oluşturan ve onları yöneten sistemin yansıtılması amaçlanmaktadır (Yaylagül 2015: 18). Bu kapsamda her türlü yapısal etkinliğin, gözlemlenen konuların bir taslağını yaratmaya yönelik tasarısına uygun olarak, dil dışındaki anlamlama dizgelerinin işleyişini belirleyip sunmak da önem arz etmektedir (Barthes 1993: 72). Göstergebilim, göstergeleri neyin oluşturduğunu, onları hangi yasaların yönettiğini gösterirken (Saussure 1979: 16) aynı zamanda anlamın metinlerde düzenlenme şekliyle ilgilenmekte ve göstergelerin ne olduğu ve nasıl işlev gördüğünü belirtmektedir (Berger 1993: 11).

Barthes (1993: 27), dünyanın göstergelerle dolu olduğunu iddia etmekte ve modern çağda bireylerin hayatının bu göstergeleri okumakla geçirdiğini savunmaktadır. Saussure'ün göstergesi bir gösteren ile bir gösterilenden oluşmaktadır. O, zihinde şu veya bu biçimde oluşan bir kavramın, dildeki bir sözcük ile dışa vurulduğuna dikkat çekmektedir. Bu sayede zihnimizdeki kavramın soyutluktan kurtulmasına işaret edilmektedir (Yetkiner 2020: 91-92).

Göstergebilimsel analizde, dikkat, bir metin oluşturan göstergeler dizgesinde yoğunlaştırılmakta, içerik ve biçimin nedensiz ve geçici bir ayrımı yapılmaktadır (Berger 1993: 14). Barthes, göstergebilimsel bir okuma yapılırken her anlatım çeşidi için düz anlam ile yan anlam düzeylerini kullanmaktadır. Düz anlam, anlamlandırmanın birinci düzeyini oluşturmaktadır. Bu düzeyde gösterge ile gösterilen arasındaki ilişki ile bunun dışsal gerçeklikteki göndergesiyle olan bağa odaklanılmaktadır. Yan anlam ise anlamlandırmanın ikinci düzeyini ifade etmektedir. Göstergenin, kişilerin sosyal-kültürel değerlerinin duygularıyla birleştiğinde meydana gelen etkileşimini açıklamaya çalışmaktadır. Bu düzeyde bireysellik oluşmaktadır ve yorumlama yapılırken hem yorumlayan kişiden hem de nesne ya da göstergeden etkilenilmektedir (Fiske 2015: 181-182). Bunların yanı sıra Barthes, ayrıca mit kavramından da bahsetmektedir. Mitlerin oluşma aşamasında ideolojiyi ön planda tutan Barthes'a (2015: 45) göre mitler, bir toplumdaki egemen ideolojilerin yansımaları anlatmaktadır. Barthes, ele aldığı mitlerle kültürden insanlara yansıyan mesajlarda gizli şekilde bulunan tutumları ve değerleri oluşturma gayreti içinde olmaktadır. Bu mesajlar; gazete ve dergi haberleri, reklamlar, fotoğraflar ve oyuncaklar gibi nesnelerdir (Moriarty 1991: 21). Ayrıca zamanla medya aracılığıyla oluşturulan mitler, kitleler nezdinde doğruluk ve yanlışlığı yansıtmada konusunda belirleyici olabilmektedir. Bu aşamada yapay olan göstergeler, doğal olan

göstergelerin yerine geçebilmektedir (Barthes 2014: 25). Dolayısıyla var olan gerçeklik, mitler üzerinden doğal bir şekilde yansıtılabilmekte ve algılanabilmektedir.

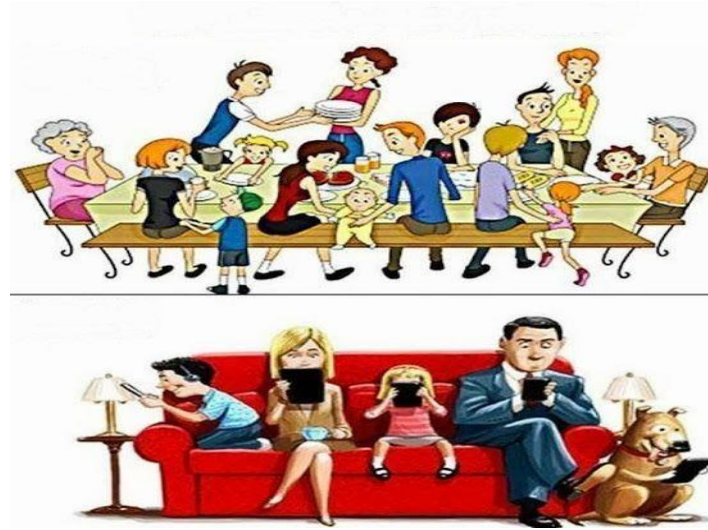
Bulgular

Çalışmanın bu kısmında; tespit edilen karikatürlerde yer alan görsel, yazılı ve sözlü göstergelerin her biri, göstergebilimsel yöntemle çözümleme yoluna gidilmiş ve “anne, baba, çocuk ve aile büyüklerine” medyanın etkisiyle ilgili çizilen karikatürler şeklinde nitel kesitleme işlemine başvurulmuştur.

Teknolojinin Aile İçi İletişime Etkisiyle İlgili Karikatürlerin Analizi

Teknolojik gelişmelerin aile içi iletişime etkisini ele alan karikatürlerin analiz edildiği çalışmanın bu kısmında; teknolojik araçlar olarak tabir edilen medya araçlarının, aile bireyleri tarafından bağımlılık derecesinde kullanımının, iletişimi etkileme şekli ile teknolojik gelişmelerin aile içi iletişimi belirleme noktasında karikatürlerin yaklaşım tarzı irdelenmiştir.

Görsel: 1. Teknoloji ve Aile İçi İletişim Karikatürü

Kaynak: URL-7

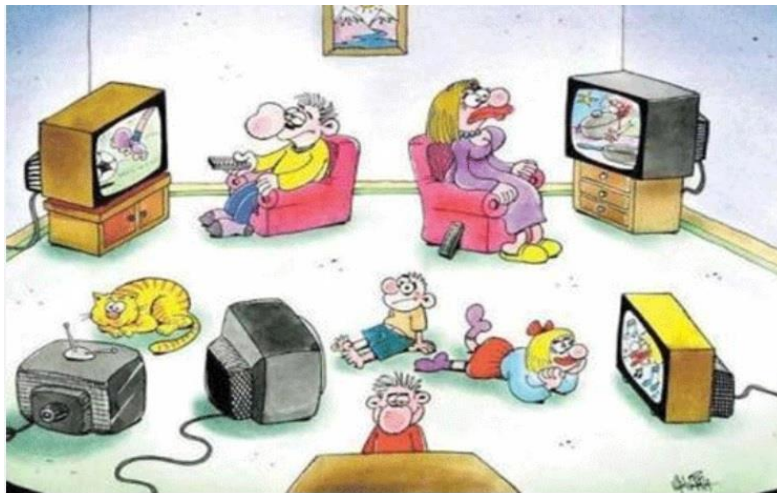
Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: Bant karikatür, yemek masası, anne, baba, büyükanne, çocuklar ve torunlar, geniş aile, 1 kadın, 1 erkek, 2 çocuk, 1 köpek, telefon, tablet, iki lamba, kahve fincanı, kanepeler.

Gösterilenler: Aile olma, mutluluk, birliktelik, samimiyet, bağımlılık, mutsuzluk, bireysellik, ayrışma.

Göstergebilimsel Çözümleme: İki kareden oluşan yukarıdaki karikatürün ilk karesinde anne, baba, büyükanne, büyükbaba, çocuklar ve torunlardan oluşan geniş bir aile ortamı görülmektedir. Dikdörtgen uzun bir masanın etrafında yemek yemeye hazırlanan aile ortamındaki bireylerin sofrayı kurma çabalarının yanı sıra birbirleriyle sohbet ettikleri, şakalaştıkları ve bu durumdan mutlu oldukları görülmektedir. İkinci karede ise ilk karenin aksine kalabalık olmayan; anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek bir aile çizilmiştir. Bu karikatürde bu kişilerin yanı sıra kanepenin yanında oturan bir köpek de dikkati çekmektedir. Köpek de dâhil olmak üzere buradaki çekirdek ailenin her ferdinin elinde tablet ya da telefon bulunmaktadır. Bu kişilerin yüzlerindeki ifadeden mutsuz ya da gergin oldukları anlaşılmaktadır. Geçmişteki aile yapısıyla teknolojinin geliştiği dönemdeki aile yapısının karşılaştırıldığı karikatürde, gelişen teknolojinin aile içi iletişimi yok ettiği konusu çizgiler üzerinden eleştirilmiştir. İlk karedeki geniş ailenin nicel çokluğunun aksine ikinci karedeki çekirdek aile görüntüsü günümüz dünyasında değişen aile yapısına işaret ederken yeni aile yapısında bireyselleşmenin de ön planda olduğu iması çizilmiştir. Sonuç olarak karikatürdeki temel mesaj, gelişen iletişim teknolojilerinin bireysellik durumunu arttırarak aile fertlerini birbirlerinden uzaklaştırdığı ve bireyselleşmenin gölgesinde onları mutsuzluğa sevk ettiği şeklinde sunulmaktadır. Bu durum, yoğun sosyal medya veya dijital oyun kullanımının çocukların ebeveynleri ile olan iletişimlerinin giderek azalmasına neden olduğu düşüncesini yansıtmaktadır (Gürmen 2016: 163).

Görsel: 2. Teknoloji ve Aile İçi İletişim Karikatürü

Kaynak: URL-12

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: 1 anne, 1 baba, 3 çocuk, 1 kedi, 6 televizyon, 2 koltuk ve 1 tablo.

Gösterilenler: Bağımsızlık, bağımlılık, iletişimsizlik, bireysellik, mutsuzluk.

Göstergebilimsel Çözümleme: Karikatürde bir odanın içinde yer alan anne, baba, üç çocuk ve bir kedi görülmektedir. Bunların hepsinin kendilerine dönük televizyonları bulunmaktadır ve hepsinin sırtı birbirine dönüktür. Anne ve baba koltuklarda oturarak, kedi ve çocuklar ise yerde yatarak futbol, yemek, çizgi film gibi televizyon programlarını izlemektedir. Karikatürde yer alan her bir aile ferдинin kendi istedikleri kanalda, istedikleri programları (anne-yemek programı, baba-futbol maçı, çocuklar-çizgi film, müzik programı) seyretmeleri onların kendi özel alanını inşa ederek bireyselleştğini göstermektedir. Odada duvardaki tablo, koltuk ve altı televizyon dışında başka bir eşya görülmemektedir. Aynı evde yaşayan aile fertlerinin birbirleriyle iletişim içerisinde olması gerekirken hepsinin televizyon izleyerek birbirlerine bakmamaları, sırtlarını dönmüş olmaları aile içindeki iletişimsizliği temsil etmektedir. Karikatürde teknolojinin bu derece gelişmediği eski dönemlerde aynı oda içerisinde yaşayan aile bireyleri birbirleriyle sohbet ederek iletişim kurarken ve bilgi alışverişinde bulunurken televizyonla birlikte aile içi iletişimin yok olduğu mesajı verilmiştir. Ayrıca odadaki herkesin yüzündeki ifadeler (gülümsememe durumu), televizyonun yani teknolojinin bireyleri mutlu etmediğini yansıtmaktadır.

Görsel: 3. Teknoloji ve Aile İçi İletişim Karikatürü

Kaynak: URL-24

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: 1 kadın, 1 erkek, 3 çocuk, 1 kuş, 1 köpek, televizyon, telefon, tablet, tablo, koltuk, kafes, kulaklık, kumanda, konuşma baloncuğu.

Gösterilenler: İletişimsizlik, bağımlılık, memnuniyet, bireysellik, aile.

Göstergebilimsel Çözümleme: Karikatürde anne, baba ve çocuklardan oluşan bir aile ortamı görülmektedir. Ailenin evcil hayvanları olan bir köpek ve bir kuş da dikkat çekmektedir. Anne tarafından söylenen ya da düşünülen konuşma baloncuğunda “Ailemle harika vakit geçiriyorum.” yazmaktadır. Aslında bu söz, tam anlamıyla bir ironiyi içermektedir. Çünkü evcil hayvanlar da dâhil olmak üzere karikatürdeki herkesin elinde bir kitle iletişim aracı bulunmaktadır. Bu araçlar sayesinde herkes birbirinden bağımsız ve kopuk bir şekilde vakit geçirmektedir. Bu da, aile bireyleri için aynı ortamda bulunmanın önemini yok etmektedir. Çünkü aile bireyleri birbirleriyle ilgilenmemekte ve konuşmamaktadır. Duvarda asılı olan tabloda aile fertlerinin görseli yerine bir telefonun resminin yer alıyor olması oldukça manidardır. Zira bu durum teknolojinin ailenin yerini aldığını ve değerini gösteren önemli bir sembol olarak görülmektedir. Karikatürde verilmek istenen temel mesaj kitle iletişim araçlarının aile bireyleri arasındaki iletişimi yok ederek onları birbirlerinden uzaklaştırdığı ve yalnızlaşma ve birbirine yabancılaşma durumlarını yansıtmaktadır.

Görsel: 4. Teknoloji ve Aile İçi İletişim Karikatürü (Gatis Şluka 2019)

Kaynak: URL-18

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: 1 kadın, 1 erkek, 2 çocuk, 3 telefon, 1 tablet, bebek arabası, yazılı gösterge.

Gösterilenler: İletişimsizlik, bağımlılık, aile, farklı dünyalar.

Göstergebilimsel Çözümleme: Karikatürde aile oldukları belli olan anne, baba ve çocuklar yürüyüşe çıkmışlardır. Kişilerin yürüyüşe çıktıkları hem görsel göstergelerden hem de “family walk” yani “aile yürüyüşü” şeklindeki yazılı göstergeden anlaşılmaktadır. Karikatür çizgilerinde dikkati çeken önemli bir ayrıntı tüm aile bireylerinin elinde telefon ya da tabletin

bulunuyor olmasıdır. Tüm aile bireyleri ellerindeki medya araçlarıyla ilgilenmekte ve yola bile bakmadan ilerlemektedirler. Karikatür göstergebilimsel açıdan analiz edildiğinde aile fertlerinin, doğada yürüyüş yapıp ortamın ve birlikteliklerinin tadını çıkarmak yerine, doğaya dahi bakmadan medya araçlarıyla uğraşarak kendilerine has sanal dünyalarında varlık göstermeye çalışmalarına gönderme yapılmaktadır. Dolayısıyla karikatürde, ailenin ortak aktivitelerinde dahi medyanın kullanılması neticesinde aile içi paylaşımının yok olmasına vurgu yapılarak bu durum eleştirilmektedir. Ayrıca karikatürde ailece geçirilen zamanın kalitesinde yaşanan azalmaya da gönderme yapılmıştır. Bu durum iletişim teknolojisinin yüz yüze iletişimi yok edecek kadar azalttığı savını doğrulamaktadır.

Görsel: 5. Teknoloji ve Aile İçi İletişim Karikatürü

Kaynak: URL-2

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: Tıpası olan 3 adet şişe, 1 adam, 1 kadın, 1 çocuk, bilgisayar, tablet, telefon.

Gösterilenler: İletişimsizlik, bağımlılık, aile, bireysellik.

Göstergebilimsel Çözümleme: Karikatürde, tıpası olan 3 adet şişenin her birinde bir adam, bir kadın ve bir çocuk bulunmaktadır. Bunlar muhtemelen anne, baba ve çocuktan oluşan çekirdek bir aileyi temsil etmektedir. Bu aile fertlerinden babanın önünde bilgisayar, annenin elinde telefon, çocuğun elinde ise tablet bulunmaktadır. Bu kişiler, birbirlerinden oldukça kopuk ve ellerinde bulunan medya araçlarının sundukları içeriklerin etkisinde görülmektedir. Aile bireylerinin her birinin ayrı bir şişenin içinde bulunuyor olması kendi bireysel yaşam alanlarını inşa ettiklerine işaret etmektedir. Ayrıca birbirlerinden bağımsız bir şekilde medya araçlarıyla ilgileniyor olmaları aile içi iletişimin yok olduğu düşüncesini oluşturmaktadır. Yazılı veya sözlü herhangi bir göstergenin kullanılmadığı karikatürde, eleştiri görsel simgeler

üzerinden gerçekleştirilmiş ve teknolojinin bireyleri yüz yüze iletişimden uzaklaştırarak kendi bireysel dünyalarına hapsettiği fikri sembolize edilmiştir.

Teknolojinin Aile Büyükleriyle İletişime Etkisiyle İlgili Karikatürlerin Analizi

Çalışmanın bu kesitinde, teknolojik gelişmelerin aile büyükleriyle (yaşlılar) iletişime etkisiyle ilgili çizilen karikatürlerde verilen mesajlar incelenmiştir. Ayrıca teknolojik gelişmelerin ailenin yaşlı nüfusuyla iletişimde ne türden değişimlere neden olduğu irdelenmiştir.

Görsel: 6. Teknoloji ve Aile Büyükleriyle İletişim Karikatürü (2015)

Kaynak: URL-16

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

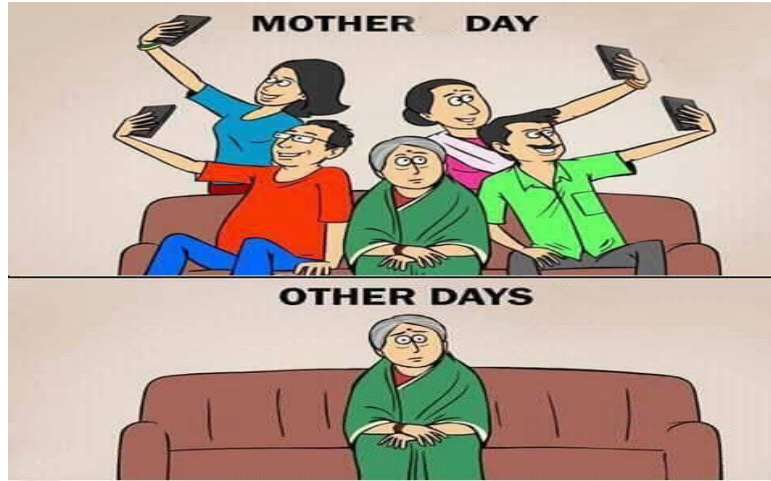
Gösterenler: Yaşlı 1 adam, genç 1 adam, genç 1 kadın, 1 kız çocuğu, 1 erkek çocuğu, 2 telefon, 1 tablet, 1 bilgisayar, 2 koltuk, 1 lamba, konuşma baloncuğu, yazılı gösterge.

Gösterilenler: Mutsuzluk, hüznün, bağımlılık, mekândan kopukluk, bireysellik, iletişimsizlik, yalnızlık, yabancılaşma.

Göstergebilimsel Çözümleme: “İyi bayramlar” yazılı gösterge ile çizilen karikatürde; yaşlılara yönelik geleneksel bayram ziyaretinin gerçekleştiği bir aile ortamı gözükmemektedir. Ancak yaşlı adam (dede), hiçbir şeyle uğraşmadan tekli bir koltukta otururken, genç adam (baba) ve genç kadın (anne) telefonlarıyla, kız çocuğu tabletiyle, erkek çocuğu ise yerde uzanmış halde bilgisayarlarıyla uğraşmaktadır. Her birinin kendi halinde bir uğraş içinde olduğunu gören yaşlı adam, kendi kendine “Bu bayram da gelmediler!” demektedir. Dini bayramlar toplumsal anlamda kaynaşmaların ve buluşmaların gerçekleştiği özel günleri belirtmektedir. Bir araya gelme ve küskünleri barıştırma anlamına da gelen dini bayramların en önemli özelliği yaşlıların ziyaret edilerek bayramlaşma eyleminin gerçekleştirilmesidir. Bu

karikatürde de yaşlı bir aile büyüğünün ziyaret edildiği görülmektedir. Ancak göstergebilimsel açıdan karikatüre bakıldığında ziyarete gelen anne, baba ve çocukların her birinin elinde bir kitle iletişim aracının olduğu ve yaşlı adam yerine bunlarla ilgilendikleri anlaşılmaktadır. Dolayısıyla yaşlı adamın söylemiş olduğu “Bu bayram da gelmediler!” ifadesi manidardır. Çünkü aslında ziyarete gelmiş olan genç aile bireylerinin, fiziki anlamda yaşlı adam ile aynı mekânda olmalarına rağmen ruhen orada olamamaları ve bireyselleşmiş olmaları eleştirilmektedir. Ayrıca bu durumun ilk kez olmadığına işaret edilerek iletişim araçlarındaki gelişmelerin aile içi iletişimi yok ettiği vurgusu yapılmaktadır. Karikatürde yer alan kişilerden telefonuyla fotoğraf çekmeye çalışan anne haricindekilerin yüzlerinde gerginlik ve mutsuzluk halinin varmış gibi çizilmiş olması gelişen iletişim teknolojilerinin aile bireylerini mutsuzluğa da sevk ettiğini yansıtmaktadır. Diğerlerinin aksine annenin fotoğraf çekerken mutluymuş gibi kendini göstermeye çalışması, daha sonra sosyal medyada yapacağı paylaşımında, takipçilerine, mutlu olduğunu gösterme çabasından kaynaklandığı düşüncesine gönderme yapılmaktadır. Bu durum ile sanal ortamda gerçeklikten uzak bir temsiliyetin varlığının altı çizilmektedir. Dolayısıyla yukarıdaki çizgilerde, gerçek duyguların medya vasıtasıyla tam anlamıyla yansıtılmayarak sahte bir mutluluğun oluşturulduğuna atıf yapılmaktadır.

Görsel: 7. Teknoloji ve Aile Büyükleriyle İletişim Karikatürü

Kaynak: URL-20

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: 2 erkek, 2 kadın, 1 yaşlı kadın, 4 telefon, kanepe, yazılı gösterge, 2 kareden oluşan bant karikatür.

Gösterilenler: Mutsuzluk, yalnızlık, iletişimsel kopukluk, bağımlılık, göstermelik mutluluk, şaşkınlık, anlaşılamamazlık.

Göstergebilimsel Çözümleme: 2 kareden oluşan bant karikatürün ilk karesinde, aile bireyleri olduğu tahmin edilen iki kadın ve iki erkek, kanepede oturan yaşlı kadınla birlikte ve yüzlerindeki mutlu gülümsemelerle dört ayrı telefonda fotoğraf çekilmeye çalışmaktadır. Bu karede İngilizceyle “anneler günü” yazmaktadır. Gülümsemeleriyle mutlu oldukları (ya da mutluymuş gibi kendilerini gösterdikleri) tahmin edilen bu dört kişinin aksine kadın şaşırılmış bir halde onlara bakmaktadır. Bant karikatürün ikinci karesinde ise yaşlı kadın tek başına kanepede oturmaya devam etmektedir ve bu karede ise “diğer günler” yazmaktadır. Günümüzde insanlar her şeyi çekip sosyal medyalarında paylaşma yoluna gitmektedir. Bu paylaşımlarda paylaşmayı tercih ettikleri kişiler arasında aile büyükleri de bulunmaktadır. İki karenin vermiş olduğu temel mesaj; gençlerin, aile büyüklerini sadece “anneler günü” gibi özel günlerde sosyal medya paylaşımlarında hatırladıkları ve daha sonrasında onları yalnız bıraktıkları şeklindedir. Burada telefon her ne kadar bir iletişim aracı gibi gösterilmiş olsa da aslında onun nesiller arasındaki iletişimi yok ettiğine vurgu yapılmaktadır. Karikatürde gençler bu durumdan oldukça memnun gözükürken iletişim teknolojilerine daha uzak olan yaşlı kadının memnuniyetsiz ve mutsuz olduğu görülmektedir. Bu durum, nesiller arasındaki iletişimde teknolojik gelişmelerin açmış olduğu uçuruma dikkat çekmektedir. İkinci karede olduğu gibi ilk karede de, yaşlı kadının kalabalığın içindeyken bile kendini yalnız hissetmesine ve yalnızlaşmasına işaret edilmektedir. Dolayısıyla yukarıdaki karikatürü yaşlıların kendilerini ihmal edildikleri, yalnız kaldıklarını düşündükleri için onları mutsuzluğa ittiği şeklinde yorumlamak mümkündür. Bu bağlamda karikatürde, daha hassas bir konumda olan yaşlı bireylerin durumuna dikkat çekilmektedir.

Görsel: 8. Teknoloji ve Aile Büyükleriyle İletişim Karikatürü (Musa Gümüş 2011)

Kaynak: URL-10

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: Yaşlı 1 adam (dede), 1 çocuk (torun), kedi, bilgisayar, bilgisayar oyunu, 1 oyun konsolu, yeşil koltuk, baston, maske.

Gösterilenler: Aldatma, bağımlılık, mutsuzluk, yaşlılık, huzur.

Göstergebilimsel Çözümleme: Ailedeki yaşlı bireylerle iletişim süreci üzerine kurulmuş olan yukarıdaki karikatürde elindeki baston ve gözlüklerle yüzündeki kırışıklıklardan yaşlı olduğu belli olan bir adam yer almaktadır. Yaşlı adamın, dizlerinin üstünde bir çocuk vardır ve bu çocuk önündeki bilgisayarla oyun oynarken kafasının arka tarafına yaşlı adama gülümseyerek bakan bir maske takmıştır. Çocuk muhtemelen yaşlı adamın torunudur. Koltuğun yanında, yerde huzur içinde yatan bir kedi bulunmaktadır. Karikatürün en dikkat çeken göstergesi küçük çocuğun kafasının arkasına takmış olduğu gülümseyen maskedir. Karikatürde normalde dedesiyle oynayıp konuşması ve iletişim kurması gereken çocuk, bilgisayarda oyun oynamayı tercih eder şekilde gösterilmiştir. Çocuğun söz konusu maskeyi takmasının temel sebebi dedesini aldatmak istemesinden kaynaklanmaktadır. Böylelikle çocuk hem kendi isteği olan oyununu oynamakta hem de dedesiyle ilgileniyormuş gibi yapmaktadır yani dedesini kandırmaktadır. Bu bağlamda teknoloji bağımlılığına yenik düşen torun bir yandan dedesiyle arasındaki paylaşımın yok olmasına diğer yandan sahte bir iletişim ortamının oluşmasına neden olmaktadır. Bu karikatür ile de farklı nesiller arasında olması gereken iletişimin gelişen teknolojik bağımlılıkla zarar gördüğü vurgulanarak bu durum eleştirilmiştir.

Görsel: 9. Teknoloji ve Aile Büyükleriyle İletişim Karikatürü (2012)

Kaynak: URL-17

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: 1 adam, 1 kadın, 1 kapı ve konuşma balonları.

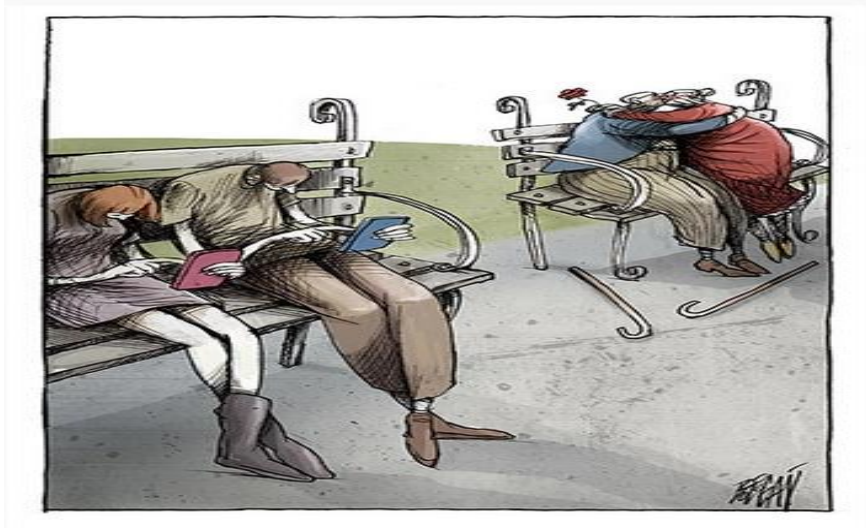
Gösterilenler: İletişimsizlik, bağımlılık, sevinç.

Göstergebilimsel Çözümleme: Yukarıdaki karikatürde, gözlerindeki morluklardan uzun süredir bilgisayarda zaman geçirdiği belli olan çocuklarıyla bir anne ile babanın konuştuğu görülmektedir. Çocuk babasına “Aaa! Baba! Sen bugün işe gitmedin mi?” diye sormaktadır. Çocuğun bu sorusu üzerine baba “Yok oğlum! Ben iki sene önce emekli oldum!” cevabını vermektedir. Anne ise “Aman Allah’ım! İnanamıyorum! Bilgisayarı bozulunca oğlumuz kendine geldi!” diyerek bu sonuçtan mutluluk duyduğunu belirtmektedir. Anne ve babanın çocuklarının bilgisayar başından kalkması neticesinde kendileriyle ilgili birtakım şeylerin farkına varmasının onları gerçekten mutlu ettiği hem sözel hem de bedensel anlamda dile getirilmektedir. Aynı zamanda karikatürde çocuğun, aynı evde yaşadığı babasının iki sene önce emekli olduğunu bile abartılı bir şekilde fark etmediği iması çizilmiştir. Annenin sözlü tepkisinde çocuğunun kendine gelmesi teknolojik bir araç olan bilgisayarın bozulmasına bağlanarak açıklanmıştır. Bu karikatür ile bilgisayarın yani teknolojinin insanları uyuşturarak birbirlerinden uzaklaştırıp bağımlı duruma düşürdüğü düşüncesine vurgu yapılmıştır.

Teknolojinin Eşlerin İletişimine Etkisiyle İlgili Karikatürlerin Analizi

Evlilik aile içindeki yaşam döngüsünün başlangıç noktalarından biri olmakla birlikte aynı zamanda kişilerin yaşamını kayda değer derecede etkilemektedir. Evlilik hem geleneksel toplumlarda hem de modern toplumlarda görülmektedir ve en önemli toplumsal kurumlar ve temel sosyal sistemlerden biridir (Baş ve Cengiz 2018: 1). Bundan hareketle çalışmanın bu kesitinde, ailenin temeli olan ve karı-koca olarak tabir edilen eşler arasındaki iletişimde teknolojik gelişmelerin etkisinin karikatürlere yansımaları incelenmiştir. İncelenen karikatürlerde, sevgililik, kız isteme merasimi, nikâh/düğün, aynı evin içinde yaşayıp yaşlanma temalarından birer karikatür analiz edilerek eşler arasındaki iletişimde teknolojinin etkisi sunulmuştur.

Görsel: 10. Teknoloji ve Eşlerle İletişim Karikatürü (Angel Boligan Corbo 2015)

Kaynak: URL-4

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: Yaşlı 1 adam ve yaşlı 1 kadın, genç 1 adam ve genç 1 kadın, çiçek, 2 bank, 2 telefon, 2 baston.

Gösterilenler: Mutluluk, iletişimde bulunma, mutsuzluk, içine kapanıklık, bağımlılık, iletişimsizlik, sevgi, sevgisizlik.

Göstergebilimsel Çözümleme: Yukarıdaki karikatürde iki ayrı bankta oturan ve birbirinden bağımsız olan iki ayrı çift görülmektedir. Bankların birinde birbirlerinden ve çevrelerinden kopuk olan sadece telefonlarıyla uğraşan genç bir çift yer almaktadır. Diğer bankta ise birbirlerine sevgiyle sarılmış mutlu yaşlı bir çift bulunmaktadır. Yaşlı çiftin bastonları yerde geliş güzel bırakılmış bir şekilde yer almaktadır. Bu durum, onların yaşlılıktan kaynaklı sorunlarını unutup birbirlerine sımsıkı sarıldıklarını göstermektedir. Genç çift günümüzü, yaşlı çift ise geçmişini temsil etmektedir. Yaşlı kadının elindeki çiçek dikkati çekmektedir. Bu çiçek, muhtemelen yaşlı adam tarafından kadına verilmiştir. Göstergebilimsel açıdan incelenen karikatürde, eşler arasında geçmiş ve günümüzdeki iletişim şekli kıyaslanmaktadır. Yaşlı çiftin, hala geçmişteki iletişim şeklini sürdürmekte olduğu ve bu durumdan her ikisinin de oldukça mutlu oldukları görülmektedir. Genç çiftin ise kafaları eğik bir şekilde ellerindeki telefonlarla ilgilendikleri anlaşılmaktadır. Yan yana oturmalarına rağmen genç çiftin birbirlerinden oldukça bağımsız bir şekilde hareket ettikleri ve yüzlerinden mutsuz oldukları anlaşılmaktadır. Yukarıdaki karikatür, gelişen iletişim teknolojilerinin bireyler ve dolayısıyla çiftler arasındaki iletişimin boyutunu değiştirdiğine, hatta iletişimi yok ettiğine vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda geçmişteki ailelerin sağlıklı bir şekilde iletişim kurmaları

sonucunda daha mutlu olduklarına işaret edilirken günümüzdeki çiftlerin iletişimsizlik sebebiyle mutsuz olduklarına gönderme yapılmıştır.

Görsel: 11. Teknoloji ve Eşlerle İletişim Karikatürü

Kaynak: URL-9

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: 1 kadın, 1 erkek, 2 telefon.

Gösterilenler: Kavuşmak, sarılmak, bağımlılık, yabancılaşma.

Göstergebilimsel Çözümleme: Yukarıda yer alan karikatürde, bir kadın ile bir erkek birbirine sarılmış halde çizilmiştir. Aralarında sevgililik gibi duygusal bağ olduğu belli olan kadın ve erkek birbirlerine sarılırken arka tarafta telefonlarıyla ilgilenmektedir. Bu halleriyle tam bir tezatlık durumuna imza atan kadın ve erkek, sarılırken birbirlerinden ne kadar kopuk ve bağımsız olduklarını göstermektedir. Ayrıca karikatür, gelişen iletişim teknolojilerinin etkisiyle, aralarında gönül ilişkisi olan eşlerin bile birbirlerinden ne kadar uzaklaştığına işaret etmektedir. Bu bağlamda kendilerini gerçek anlamda mutlu hissetmeyen kişilerin telefonun diğer bir deyişle internetin sunduğu imkânları kullanarak sanal ortamlarda birtakım birliktelikler yaşama durumuna gönderme yapılmaktadır. Bu karikatür, aynı zamanda eşler arasında güvensizlik sorunlarının meydana gelmesine ve duygusal anlamda birlikteliklerinin zarar görmesi düşüncesine de dikkati çekmektedir.

Görsel: 12. Teknoloji ve Eşlerle İletişim Karikatürü (2015)

Kaynak: URL-2

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: 2 kadın, 2 erkek, kahve fincanı, tepsi, saat, tablo, sehpa, bitki, konuşma baloncukları.

Gösterilenler: Kız isteme, bağımlılık, gelecek, temenni.

Göstergebilimsel Çözümleme: Yukarıdaki karikatür, bir kız isteme sahnesini yansıtmaktadır. Türk aile yapısında, evliliğe adım aşamasında, sıklıkla şahit olunan bir ortam çizgilere yansıtılmıştır. İstenen kız elinde kahve tepsisiyle ayakta dururken, kızın anne ve babası, karşılarında oturan ve elinde kahve fincanı olan damat adayını dinlemektedir. Kız isteme olaylarında en çok merak edilen durum, damat adayının kötü alışkanlığının bulunup bulunmadığıdır. Bu merakı gidermeye çalışan damat adayı “Efenim alkol kullanmam. Kumarım yoktur, sigara içmem. Bir tek sosyal medyam vardır sadece. Günde üç saat feysbukumla ilgilenmeli, tivitirıma girmeliyim. Bunun aile düzenimizin bozulmasına izin vermeyip, kızınızı mutlu edeceğim.” ifadelerini kullanırken baba önce “Aferin, aferin!” derken daha sonrasında konuşmanın akışına göre “Sosyal medya ne la?” sözlerini kullanmaktadır. Genellikle toplum içerisinde, alkol ya da sigara kullanma veya kumar oynama gibi alışkanlıklar, kötü alışkanlıklar olarak görülmektedir. Bu bağlamda karikatürde damat adayı, bir yandan kendini anlatırken alkol, sigara ve kumar alışkanlığının olmadığını belirtirken diğer yandan sosyal medyayı bir kötü alışkanlık olarak nitelendirdiği için kullanım süresini açıklama gereği duymaktadır. Normalde bu tarz kız isteme olaylarında akla hiç gelmeyecek olan sosyal medyanın, kötü bir alışkanlık gibi ifade ediliyor olması, onun aile düzenini bozan ve aile içi

iletişimi olumsuz yönde etkileyen bir unsur olarak görülmesine işaret edilmektedir. Bu bağlamda teknoloji alanında yaşanan gelişmelere bağlı olarak oluşan sosyal medyanın aile kurumu üzerindeki olası olumsuz etkilerine dikkat çekilmektedir. Karikatürde ayrıca kız babasının, sosyal medyanın ne olduğunu bilmediğini belli eden ifadeleri kullanmış olması, sosyal medyanın daha çok gençler tarafından tercih edildiğini göstermektedir. Bu kapsamda karikatürde sosyal medyanın kullanımı noktasında nesiller arasındaki farklılığa da gönderme yapılmaktadır.

Görsel: 13. Teknoloji ve Eşlerle İletişim Karikatürü (Cuyler Black 2022)

Kaynak: URL-3

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

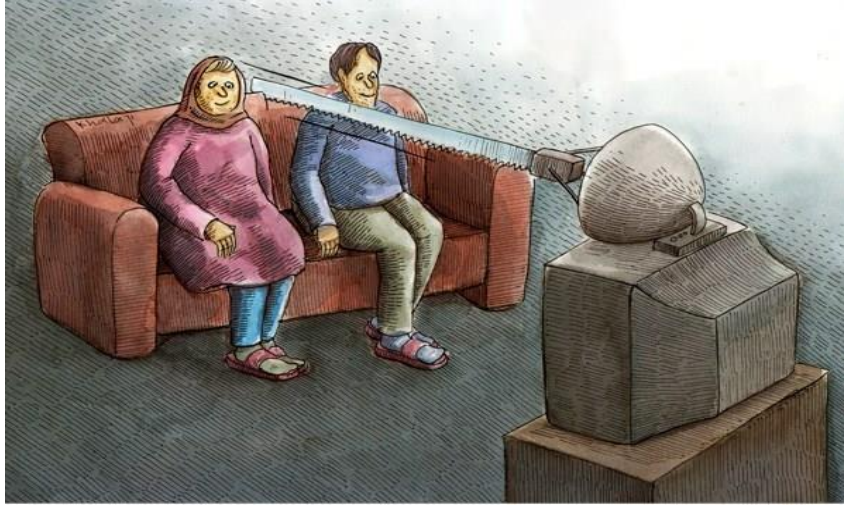
Gösterenler: Gelin, damat, rahip, defter, 2 telefon, konuşma baloncuğu.

Gösterilenler: Evlilik, paylaşım, aile, bağımlılık.

Göstergebilimsel Çözümleme: Gerçekleştirilmekte olan bir evlilik töreni anı görülen karikatürde; gelin, damat ve rahip yer almaktadır. Rahip “Sizi karı koca ilan ediyorum. Şimdi Facebook ilişki durumlarınızı güncelleyebilirsiniz.” ifadeleriyle nikâhlarının kıyıldığını duyurmakla beraber çifte medeni durumlarını sosyal medya araçlarından biri olan Facebook’ta güncelleyebileceklerini söylemektedir. Normalde nikâhtan sonra evlenen çiftler birbirlerini tebrik ederken burada yapılan ilk işin çiftlerin ilişki durumlarını sosyal medyada güncellemesi olması sosyal medyanın bireylerin hayatında kapladığı yerin önemini göstermektedir. Gerçek hayatta insanlar evli olduklarını başkalarına belirtmek için evlilik yüzüğü kullanmaktadır. Sanal ortamda ise böyle bir simge yer almamaktadır. Bu nedenle kişilerin evlendikten sonra medeni durumlarını güncellemeleri, sadakat ve bağlılıklarını sanal ortamda da sürdürmeleri için önemli

bir nitelik taşımaktadır. Zira günümüzde kişilerin ilişki durumlarına sosyal medyada yer vermemeleri kimi zaman eşler arasında sorunlar yaşanmasına neden olarak aile içi iletişimi ciddi anlamda olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda karikatür değerlendirildiğinde, evliliklerin yapısının gelişen teknolojiyle birlikte değişmesi nedeniyle sadakat ve bağlılık anlayışının da sanal ortamlara taşınması gerektiği vurgusunun yapıldığı görülmektedir.

Görsel: 14. Teknoloji ve Eşlerle İletişim Karikatürü (2014)

Kaynak: URL-13

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: Kadın, erkek, kanep, televizyon, anten, testere.

Gösterilenler: Aile, iletişimsizlik, bağımlılık, bireysellik, ayrılık, bölme.

Göstergebilimsel Çözümleme: Karikatürde televizyonun karşısındaki kanepenin üzerinde bir kadın ve bir erkek oturmaktadır. Karı ve koca oldukları tahmin edilen bu iki kişinin televizyon karşısında oturuyor olmaları televizyon izledikleri anlamına gelmektedir. Karikatürde dikkat çeken anlamlı bir gösterge ise uydu anteninden kadın ve erkeğin arasına doğru bir testerenin uzanmış olmasıdır. Bu testere kanepayı bölerek eşleri birbirlerinden ayırmaya çalışmaktadır. Eşlerin yüzlerine bakıldığında onların bu durumundan habersiz oldukları görülmektedir. Uydu yayıncılığı alanında yaşanan gelişmeler neticesinde farklı içeriklere sahip televizyon kanallarının sayısında ciddi bir artış yaşanmıştır. Bu durum televizyona olan ilginin daha fazla artmasına neden olmuştur. Bu bağlamda karikatürde, televizyon içeriğinin artması neticesinde eşler arasındaki paylaşımın azalması dolayısıyla iletişim sürecinin yok olması tehlikesi sembolize edilmiştir.

Görsel: 15. Teknoloji ve Eşlerle İletişim Karikatürü

Kaynak: URL-23

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: Yatak, iki yastık, erkek, kadın, telefon, fotoğraf, gözyaşı.

Gösterilenler: Hüzün, mutsuzluk, özlem, yalnızlık, bağımlılık, iletişimsizlik, pişmanlık, kaybetme duygusu.

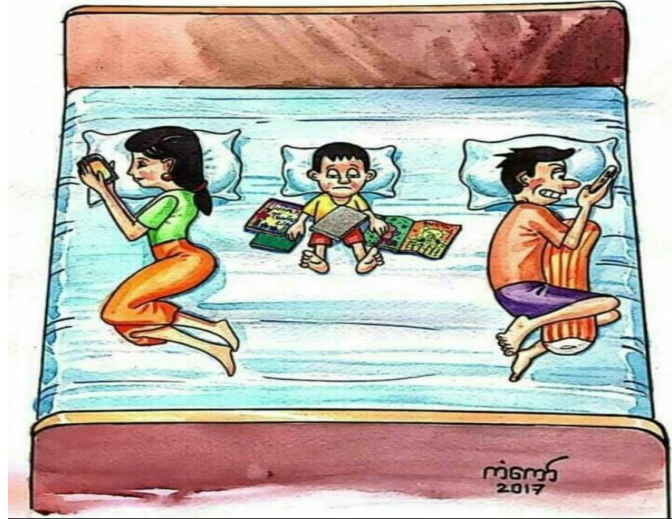
Göstergebilimsel Çözümleme: İki kareden oluşan ve bant karikatür olma özelliği taşıyan karikatürde, aynı yatakta uzanan fakat ayrı yastıklar kullanan bir kadın ve bir erkek çizilmiştir. Bu kişilerin aynı yatakta yer almış olmaları karı-koca olduklarını göstermektedir. Buna rağmen karı ve kocanın iki ayrı yastıkta yattıkları görülmektedir. Bu durum, Türk kültüründe var olan ve eşlerin bir ömür birlikte olma temennisini içeren “Bir yastıkta kocayın!” durumuna aykırı görülmektedir. İlk karede erkek, kadına sırtını dönmüş telefonuyla uğraşmaktadır. Kadın ise yüzünü kocasına çevirmiş, elini kocasına doğru uzatmış ve gözünden yaş akmaktadır. Bu durum karı ve koca arasında olması gereken iletişimin gerçekleşmediğini ve kocasından ilgi bekleyen kadının üzüntü duyduğunu göstermektedir. Kadının elini kocasına doğru uzatmış olması da ondan kendisiyle iletişime geçmesini beklediğini yansıtmaktadır. Karikatürün ikinci karesinde, sadece koca rolünde olan erkeğin yer aldığı görülmektedir. Bu kişi yatakta tek başına uzanmaktadır. Dikkati çeken diğer gösterge ise adamın elinde, telefon yerine, karısının bir fotoğrafının olmasıdır. Adam bir yandan karısının fotoğrafını göğsüne götürürken diğer yandan elini bir önceki karikatürde karısının yattığı tarafa doğru uzatmaktadır. Adamın gözünde, gözyaşı (ilk karede karısında olduğu gibi) vardır. Bu durum muhtemelen adamının karısının ya kendisinden ayrıldığını (boşanma, terk etme gibi) ya da öldüğünü

sembolize etmektedir. Karikatürde adam, karısını kaybetmiş olmaktan dolayı üzüntü duymaktadır. Bu karikatürden çıkarılabilecek temel mesaj, bireyin sevdiklerinin kıymetini yanındayken bilmesi gerektiğidir. Bu bağlamda karikatürde sanal ortamlarda zaman geçirmek yerine eşlerin, birbirine gerekli olan ilgi ve sevgiyi geç olmadan, zamanında göstermeleri ve birbirleriyle iletişim kurmaları gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

Teknolojinin Çocukla İletişime Etkisiyle İlgili Karikatürlerin Analizi

Çalışmanın bu kesitinde, teknolojik gelişmelerin çocukla iletişime etkisiyle ilgili çizilen karikatürlerde verilen mesajlar irdelenmiştir. Ayrıca rol/model alma ve yönlendirilme durumu ekseninde, ebeveynlerin medyayı kullanma şeklinin çocuklar üzerindeki etkisiyle ilgili çizilen karikatürlerdeki yargı analiz edilmiştir.

Görsel: 16. Teknoloji ve Çocukla İletişim Karikatürü (2017)

Kaynak: URL-6

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: kadın (anne), erkek (baba), çocuk, yatak, 3 yastık, 2 telefon, kitaplar.

Gösterilenler: Bağımlılık, mutsuzluk, bireysellik, yalnızlık, iletişimsizlik, ilgisizlik.

Göstergebilimsel Çözümleme: Yukarıdaki karikatürde aynı yatakta yatan yastıkları ayrı ve aralarında mesafe olan anne, baba ve bir çocuk bulunmaktadır. Anne ile baba birbirlerine ve ortalarında yatan çocuklarına sırtlarını dönmüş ve heyecanlı bir şekilde ellerindeki telefonlarla uğraşmaktadır. Bu arada çocukları ise üzerini ve çevresini sarmış kitaplar içinde kalmıştır. Anne ve babanın çocukları yerine telefonlarıyla ilgileniyor olmaları nedeniyle çocuğun yüzünden mutsuz olduğu anlaşılmaktadır. Zira çocuk ebeveynleriyle beraber olmasına rağmen kendini yalnız hissetmektedir. Karikatür göstergebilimsel açıdan incelendiğinde şu anlamlar ortaya

çıkılmaktadır: Daha önceden bahsedildiği üzere Türk toplum yapısında evliler için “bir yastıkta kocasin!” temennisi birlikteliğe, bir olmaya ve aynı zamanda ailede kurulacak ortak bir iletişime işaret etmektedir. Ancak bu karikatürde anne, baba ve çocuk için 3 ayrı yastığın kullanılmış olması bu temenninin günümüzde anlamını ve geçerliliğini yitirdiğine ve bireyselliğin ön plana çıktığına işaret etmektedir. Anne ve babanın çocuklarını kitap okumaya teşvik ederken ya da onunla oyalanmasını isterken kendilerinin onunla ilgilenmeyip ellerindeki telefonla uğraşmaları çocuğa rol model olmak anlamında olumsuz bir davranış sunmaktadır. Bu durum aynı zamanda kitle iletişim araçlarına olan bağımlılığı da yansıtmaktadır. Ailelerinden ilgi bekleyen çocukların, beklentilerini ailelerinin karşılamaması kendilerini yalnız hissetmelerine ve mutsuz olmalarına neden olmaktadır. Bu karikatür, hem anne ve baba arasındaki hem de ebeveynlerin çocuklarıyla olan iletişim problemine işaret etmektedir. Ayrıca aynı yatakta yatan aile bireylerinin iletişimde vücut pozisyonları noktasında da birbirlerine sırtlarını dönmüş olarak çizilmiş olmaları onların kendilerini birbirleriyle olması gereken iletişime kapattıkları göstermektedir. Bunun yanı sıra, anne ve babanın, muhtemelen yere düşme tehlikesine karşı koruma ihtiyacından dolayı çocuklarını ortalarına alırken onun yüzüne bakmayıp, ona sırtlarını dönmüş olmaları, onu fiziksel tehlikeden korurken psikolojik tehlikeye sürüklemeleri noktasında çelişkili bir durumu meydana getirmektedir. Çünkü çocuk ile anne ve baba arasındaki göz temasının olmamasıyla birlikte aralarındaki geniş mesafe onu mutsuzluğa iterek ruhsal olarak birtakım problemler yaşamasına neden olabilmektedir. Dolayısıyla karikatürde, özelde telefonun, genelde ise kitle iletişim araçlarındaki gelişmelerin aile içindeki iletişimi yok ettiğine ve bu durumun çocukları olumsuz etkileyerek mutsuzluğa sürüklediğine vurgu yapılmaktadır.

Görsel: 17. Teknoloji ve Çocukla İletişim Karikatürü (Ferzane Vazırıtibar 2014)

Kaynak: URL-25

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: Anne, çocuk, bilgisayar klavyesi.

Gösterilenler: İlk adım, başlangıç, bağımlılık, yönlendirme.

Göstergebilimsel Çözümleme: Karikatürde bir anne yeni yeni adımlar atmaya başlayan çocuğunu yürütmeye çalışmaktadır. Kadının çocuğunu yürüttüğü alan bilgisayar klavyesinin tuşlarıdır. Çocuğun klavyeye doğru adım atmaya başladığını gören anne onun elini bırakmaya çabalayarak kendisinden bağımsız hareket etmesini hedeflemektedir. Karikatür analiz edildiğinde annelerin çocuklarını küçüklükten itibaren teknolojiyi kullanmaya yöneltmesiyle onların ilerleyen süreçlerde bağımlı olmalarına neden olmaları durumuna işaret edildiği anlaşılmaktadır. Karikatürden çıkarılabilecek en temel göstergesel mesaj; annelerin çocuklarıyla kaliteli vakit geçirip onlara ihtiyaç duydukları ilgi ve sevgiyi teknolojiden bağımsız olarak sunmaları gerektiği düşüncesidir. Ancak günümüzde annelerin çocuklarıyla ilgilenmeleri yerine, onları teknoloji bağımlılığına yönlendirmesi eleştirilmektedir.

Görsel: 18. Teknoloji ve Çocukla İletişim Karikatürü (Vasileios Papageorgiou 2012)

Kaynak: URL-15

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: Televizyon, yemek masası, yemekler, çocuk.

Gösterilenler: İletişimsizlik, bağımlılık, bireysellik, ortamdan kopukluk, beslenme alışkanlığı.

Göstergebilimsel Çözümleme: Yukarıdaki karikatürde yemek masasında oturan bir çocuk görülmektedir. Çocuk, yemek yerine ağzına televizyonu götürmektedir. Karikatürde ebeveynleri tarafından küçük yaşlardan itibaren teknolojiye maruz kalan çocukların medya bağımlısı olma durumuna, televizyon özelinde, atıf yapılmakta ve bu durum eleştirilmektedir. Geçmişte çocuklarına bir şeyler yedirmek isteyen kişiler onların ilgisini çekmek amacıyla “bak uçak geliyor, ağzını kocaman aç bakalım” gibi çeşitli oyunlar ile onların yeme eylemini gerçekleştirmeleri için çaba harcarken günümüzde bu durum ortadan kalkmaya başlamıştır. Günümüzde pek çok ebeveyn, yemek masasındaki çocuklarına bir şeyler yedirmek amacıyla medya araçlarından bilhassa televizyon, tablet, cep telefonundan faydalanmaktadır. Bu bağlamda televizyondaki programların etkisi altında kalan çocuklar ne yediğinin bile farkına varmadan ağzını açarak yeme-içme alışkanlığı kazanırken ebeveynleriyle iletişime girme özelliğini de yitirmektedir. Bu durum, karikatürde eleştirilmektedir.

Görsel: 19. Teknoloji ve Çocukla İletişim Karikatürü (Aylin Tosun 2020)

Kaynak: URL-22

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: Telefon ve ekranı, kadın memesi, bebek.

Gösterilenler: İletişimsizlik, bağımlılık, beslenme.

Göstergebilimsel Çözümleme: Karikatürde ilk bakışta sırt üstü yattığı görülen bir bebeğin ağzında bir kadın memesi göze çarpmaktadır. Bu meme, bir cep telefonuna yapışık bir şekilde görselleştirilmiştir ve çocuk, memeyi emer şekilde çizilmiştir. Telefonun ekranındaki simgelerin dikkat çektiği karikatürde, ebeveynlerin çocuklarla ilgilenerek onlara küçük yaşlardan itibaren iletişim kurmak yerine onları susturmak amacıyla telefonu kullanması düşüncesine gönderme yapılmaktadır. Dolayısıyla karikatürde, medya içeriklerinin çocuklar

tarafından beslenme gibi temel bir ihtiyaç olarak algılamasına ve onların bağımlı olması durumuna işaret edilmektedir.

Görsel: 20. Teknoloji ve Çocukla İletişim Karikatürü (Melissa Nur Gün 2022)

Kaynak: URL-11

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: Kadın, erkek, kız çocuğu, koltuk, bebek, halı, telefon, tablet, konuşma baloncukları.

Gösterilenler: İletişimsizlik, aile, bağımlılık, ilgisizlik, mutsuzluk.

Göstergebilimsel Çözümleme: Karikatürde aynı koltukta oturan bir anne ve bir baba görülmektedir. Annenin önünde bilgisayar, babanın elinde telefon bulunmaktadır. Karikatürde anne ve babanın karşısında elindeki ayıcığıyla küçük bir kız çocuğu yer almaktadır. Bu kız çocuğu, anne ve babasına “Oyun oynayalım mı?” diye sormaktadır. Bu soru karşısında anne “Kendini oyalayabilirsin!”, baba ise “Tabletinle oynayabilirsin” cevabını vermektedir. Hem anne hem de baba bu cevapları verirken çocuğun yüzüne bakmak yerine, ellerindeki iletişim araçlarıyla ilgilenmeyi sürdürmektedir. Böylelikle aile fertleri arasında kişiye kendisini değerli hissettiren ve yüz yüze iletişimin temeli olan göz teması kurma durumunun bile söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca karikatürde ebeveynlerin kendilerinden ilgi bekleyen çocuğa gerekli özeni göstermek yerine onu bireyselliğe ya da bir medya aracına yönelttiklerine işaret edilmektedir. Bu durum ile aile içi iletişiminde olması gereken kolektifliğin terk edilerek bireysel ve yalnız olma anlayışının vurgulandığı sembolize edilmektedir. Karikatürde ayrıca ebeveynlerin kendi çocuklarıyla güzel ve kaliteli vakit geçirmek yerine onları oyalamak ya da onlara bakıcılık yapmak üzere medya araçlarına yöneldiği düşüncesine atıf yapılarak eleştirilmektedir.

Görsel: 21. Teknoloji ve Çocukla İletişim Karikatürü

Kaynak: URL-5

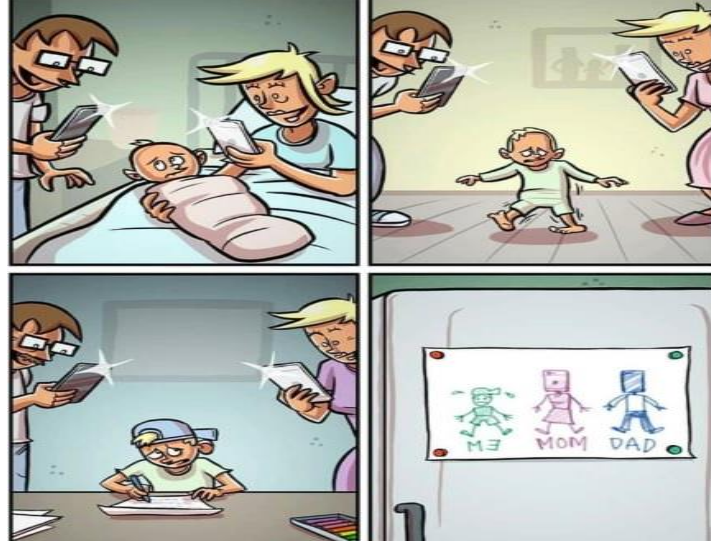
Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: Kadın, erkek, çocuk, 2 telefon, konuşma baloncuğu.

Gösterilenler: İletişimsizlik, ilgisizlik, bağımlılık, hüznün, mutsuzluk, aile.

Göstergebilimsel Çözümleme: Karikatürde anne ve baba olduğu muhtemel olan bir kadın ve bir erkek gözükmemektedir. Aile mekânsal olarak dışarıda bulunmaktadır. Çocuğun hem annesinin hem de babasının elinde telefon bulunmakta ve ikisi de onlarla ilgilenmektedir. Anne ve babasının kendisi yerine telefonlarıyla ilgili olduklarını gören çocuk, bu durum karşısında kendisini mutsuz hissetmekte ve konuşma baloncuğunda “Keşke şarjları bitse de biraz benimle ilgilenseler.” ifadelerini kullanmaktadır. Anne ve babanın çocukları yerine telefonla ilgilenmeleri ve çocuğun sarf etmiş olduğu ifadeler onların çocuklarına sürekli bu şekilde ilgisiz davrandıklarını göstermektedir. Bu nedenle çocuk onların kendisiyle iletişime geçme koşulu olarak telefonda geçici bir süre uzaklaşmayı sağlayan şarjın bitmesi durumunu arzulamaktadır. Baba bir eliyle telefonu tutmuş diğer elini ise cebine sokmuştur. Bu durum onun eşinden ve çocuğundan kopuk bir şekilde hareket ettiği izlenimini vermektedir. Kadın ise bir eliyle çocuğun elinden tutarken diğer bir eliyle telefonla ilgilenmektedir. Böylelikle annenin ailedeki temel görevlerinden biri olan çocuklarla ilgilenme durumunu bir kenara bırakmamasına rağmen gerçek anlamda annelik vazifesini yerine getirmediğine gönderme yapılmaktadır. Dolayısıyla karikatürde, ebeveynlerin iletişimsel açıdan çocuklarını sağlıklı bir şekilde yetiştirmeleri için kendilerinin de telefonda uzak durmaları gerektiği mesajı verilmektedir.

Görsel: 22. Teknoloji ve Çocukla İletişim Karikatürü (Kristian Nygard 2016)

Kaynak: URL-14

Gösterge: Aile ve İletişim Karikatürü

Gösterenler: Bebek, çocuk, anne, baba, resim, telefon, kalem, kâğıt.

Gösterilenler: Sosyal medya, paylaşım, bağımlılık, mutsuzluk, sevinç, aile, baskı.

Göstergebilimsel Çözümleme: Dört kareden oluşan yukarıdaki bant karikatürde, bir çocuğun bebeklikten çocukluğa kadar ki büyüme süreci gösterilmiştir. İlk karede yeni doğan ve annesinin kucağında olan bebeğin fotoğrafı, ebeveynleri tarafından iki farklı telefondan çekilmektedir. İkinci karede çocuk biraz büyümüş ve ilk adımlarını atmaktadır. Bu mutlu anda çocuk, anne ve babası tarafından yine farklı telefonlardan fotoğraflanmıştır. Üçüncü aşamada elinde kalem ve kâğıt olan çocuk, biraz daha büyümüş ve muhtemelen okula gitme yaşına ulaşmıştır. Bu anın da yine aynı şekilde fotoğrafları çekilmektedir. Üç karede de çocuk fotoğrafının çekilmesinden utanç ve mutsuzluk duyarken kendisini baskı altında hissetmektedir. Anne ve babanın yüzünde ise mutlu olduklarını gösteren gülücükler çizgilere yansımaktadır. Dördüncü karede ise çocuk tarafından çizilmiş olan bir resim buzdolabının üzerine asılmıştır. Çocuk resimde kendisini (baskı altında), annesini ve babasını çizmiştir. Ancak çocuk kendini normal bir insan şeklinde çizerken anne ve babasının kafasını telefon biçiminde çizmiştir. Bu durum çocuğun ebeveynlerinin sürekli onun fotoğrafını çekmelerinden dolayı onları abartılı ve ironik bir şekilde telefon olarak gördüğünü göstermektedir. Burada artık herkesin akıllı telefonlara sahip olması ve bu telefonların fotoğraf çekme özelliklerinin vermiş olduğu bir avantajla ebeveynlerin doğumdan itibaren çocuklarının her aşamasını fotoğraflamaları ve bunları sosyal medya ortamlarında paylaşmaları eleştirilmektedir. Ayrıca

karikatürde ebeveynlerin çocuğun yanında sadece fiziksel anlamda bulunma durumlarına vurgu yapılarak onun gelişim sürecinin ve güzel anlarının tadını çıkarmadığı iması çizilmiştir. Çocuğun ebeveynlerin tavrından memnun olmaması ve fotoğraf çekinme eyleminin kendisine sorulmadan yapılması aslında çocuğun mahremiyetinin ihlal edildiğini göstermektedir. Bu bağlamda bu karikatürde sanal ortamların insanların değer yargılarını değiştirerek teşhir etme arzularının ön plana çıkarıp aile içi mahremiyetin önemini yitirmesine neden olması düşüncesine atıf yapılmıştır denilebilmektedir. Ayrıca karikatürde sosyal medyanın insan hayatına girmesiyle birlikte birçok etik soruna sebep olduğu iması bulunmaktadır.

SONUÇ

Tarih boyunca teknoloji alanındaki gelişmeler, medya ile birlikte iletişim sürecini de ciddi manada etkilemiştir. Kitle iletişim teknolojileri ya da medya, genelde iletişimin özelde ise aile içi iletişimin geleneksel iletişime göre değişime ve dönüşüme uğramasında birinci derecede etkili olmuştur. Kimi zaman olumlu kimi zamansa olumsuz görülen bu değişim ve dönüşüm mizahın önemli bir parçası olan karikatürlerin de gündeminde önemli derecede yer almıştır.

Medyadaki gelişmelerin aile içi iletişime etkilerinin karikatür çizgilerine yansıtılma şeklinin göstergebilimsel yöntemle analiz edildiği bu çalışmada, amaçsal örneklem yoluyla seçilen 22 karikatür incelenmiştir. Çalışmanın uygulama kısmı; teknolojinin aile içi, çocuk, eşler ve aile büyükleriyle iletişime etkisiyle ilgili karikatürlerin sınıflandırılması şeklinde kesitleme işlemine başvurularak sunulmuştur.

İncelenen karikatürlerde teknolojik gelişmelerin aile içi iletişime olan etkisine eleştirel olarak yaklaşıldığı tespit edilmiştir. Teknolojik gelişmelerin aile içi iletişime yansımasıyla ilgili çizilmiş olan karikatürlerin çizgiler üzerinden verdikleri birtakım mesajlar bulunmaktadır. Buna göre; iletişim teknolojileri, aile içi iletişimi yok ederek ve aynı ortamda olduğunda bile yüz yüze iletişimi azaltarak kişilerin daha bireysel davranmalarına neden olduğu vurgulanmaktadır. Buna göre, medyanın, aile içi iletişimde mesafeler oluşturduğu ve paylaşımı azalttığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca aile bireyleri tarafından medyanın bağımlılık seviyesinde kullanımı, aile içi iletişimi yok etmesi ve aile bireylerini birbirlerinden uzaklaştırıp bağımlı duruma düşürmesi eleştirel olarak karikatür çizgilerine yansımıştır.

Teknolojik gelişmelerin aile büyükleriyle iletişime etkisiyle ilgili çizilen karikatürlerde, genellikle aile büyüklerinin iletişim araçları yerine geleneksel iletişimi tercih ettikleri ve bu noktada genç nesilden ayrıldıkları mesajı verilmiştir. Ayrıca bayram gibi geleneksel ritüellerini yerine getirirken bile gençlerin, kitle iletişim araçlarıyla ilgileniyor olması aile büyüklerini

yalnızlığa, ihmalkârlığa ve mutsuzluğa ittiği de verilen mesajlar arasında yer almaktadır. Teknolojinin aile büyükleriyle iletişime etkisiyle ilgili, eskiden olanın aksine aile büyükleriyle oynayıp vakit geçirmek yerine, küçük çocukların (torun gibi) daha çok bilgisayar ve telefon gibi kitle iletişim araçlarıyla oynamayı tercih ettikleri ve aile büyükleriyle sahte iletişim kurduklarına vurgu yapılmaktadır.

Gelişen iletişim teknolojilerinin; karı, koca, sevgili veya nişanlı gibi rollerde çizilen eşler arasındaki iletişime etkisiyle ilgili incelenen karikatürlerde, teknolojilerin eşler arasındaki iletişimin boyutunu değiştirdiği, hatta bazen yok ederek olumsuz etkilediği konusunda eleştirileri içerisinde barındırdığı görülmüştür. Karikatürler, bu mesajları çoğunlukla eski ile yeni arasındaki iletişim farklılığı kıyaslamasını yaparak gözler önüne sermektedir. Eski neslin kendi aralarındaki yüz yüze iletişimden daha çok mutlu oldukları, gençlerin ise aralarındaki iletişimsizlikten dolayı daha mutsuz oldukları vurgusu dikkat çekmektedir. Dolayısıyla sanal ortamların, eşlerin birbirlerini ihmal edip birbirlerine yabancılaşmalarına neden olduğuna ve evlilikler için tehdit olduğuna işaret edilmektedir. Gelişen teknolojiyle birlikte evliliklerin yapısının da değiştiğinin yansıtıldığı karikatürlerde, ayrıca eşlerin birbirleriyle zaman geçirip iletişim kurmalarının gerekliliğinin altı çizilmektedir.

Teknolojik gelişmelerin çocuk iletişimine etkisiyle ilgili çizilen karikatürlerde; gelişen teknolojinin aile içi iletişimi yok etmesi nedeniyle çocukların durumdan olumsuz etkilenerek mutsuz oldukları, ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim kurup ilgilenmek yerine onları teknolojik araçlara yönlendirdikleri ve bu durumun çocuklarda bağımlılık yarattığı, çocukların doğru şekilde iletişim kurmayı öğrenmedikleri mesajları verilmiştir. Çocukların rızasını almadan, mahremiyet ihlali kapsamında, ailelerin çocuklarının fotoğraflarını sürekli sosyal medya ortamlarında paylaşmaları bazı karikatürlerde eleştirilmiştir. Ayrıca çocukların rol/model aldıkları düşüncesinden hareketle ebeveynlerin, iletişimsel açıdan çocuklarını sağlıklı bir şekilde yetiştirmeleri için kendilerinin de telefondan uzak durmaları gerektiği yaklaşımı karikatürlerde kabul görmektedir.

Son olarak analiz edilen karikatürlerde, teknolojik gelişmeler sonucunda oluşan medya araçlarının günümüzde aile üyeleri arasındaki iletişim süreçlerine olumsuz etkilerinin eleştirel bir perspektifle çizgilere taşındığı tespit edilmiştir. Bu konuyla ilgili çalışma yapmak isteyen araştırmacılara, mizah türleri arasındaki farklılıkları ortaya çıkarmak açısından, medya (teknoloji) ve aile ilişkisinin diğer mizah türlerinde ne şekilde sunulduğunu, söylem analizi yöntemini kullanarak, araştırması önerilmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

With the impact of technology, on the one hand, people's lives have become more comfortable, on the other hand, their social life and social relations have begun to transform, and intergenerational differences have deepened. Although these developments have deeply affected every aspect of human life, the most important change and transformation has taken place in the field of communication. In this context, there have been significant transformations and changes in the interaction and communication in the family, which is the cornerstone of society.

With the introduction of radio, television, and the internet into daily life, the time devoted to these media has steadily increased, while the time spent together as a family has begun to decrease. As a result, devices like televisions, tablets, computers, and mobile phones are often used to keep children occupied or to look after them. This has disrupted the process of sharing between parents and children and led to a decline in family communication. Technological advancements have also reduced the quality time family members spend with each other, causing people to become more distant. As feelings of loneliness have grown, people have started to seek love and communication not in real-life settings, but through virtual relationships. In this context, while the internet offers instant messaging, video, and voice calls among family members, it has also limited the relationships between people living in the same household, leading them to seek out other environments to escape loneliness. This situation has not only damaged parent-child relationships but has also led to problems between spouses. Feelings and behaviors such as jealousy, mistrust, and surveillance between spouses have started to increase, raising the risk of family breakdown.

Cartoons have always played a role in raising social awareness by focusing on important issues of their time, using a critical perspective to highlight problems and shortcomings in society through drawings. In this context, the effects of recent developments in media technologies on family communication have also attracted the attention of cartoonists, leading to the creation of many cartoons on this subject. Beyond serving as a form of humor, how cartoons reflect social events, problems, and dysfunctions has become a significant area of interest. Based on this idea, the aim of this study is to analyze how various media technologies, which are emerging as a result of technological developments, affect family communication, and how these effects are depicted in cartoons. For this purpose, 22 cartoons related to the topic were purposefully selected from those identified through Google searches and analyzed using the method of semiotic analysis.

The cartoons examined on this topic take a critical approach to the impact of technological developments on family communication. These cartoons convey various messages through their illustrations about how technology affects communication within the family. They emphasize that communication technologies reduce face-to-face interaction, even when family members are in the same space, and encourage more individualistic behavior. Additionally, the cartoons critically depict how media use at an addictive level by family members destroys communication within the family and causes individuals to become more distant and dependent.

In the cartoons depicting the impact of technological developments on communication with older family members, it is generally shown that elders prefer traditional means of communication rather than modern devices, setting them apart from the younger generation. The cartoons also suggest that even during traditional rituals like holidays, young people's preoccupation with mass communication devices leaves the elders feeling lonely, neglected, and unhappy. With regard to technology's effect on communication with elders, the cartoons highlight that, unlike in the past, young children (such as grandchildren) now prefer to play with computers and phones rather than spending time and playing with their elders, resulting in only superficial interactions with them. This situation is symbolized as having a particularly strong impact on elderly individuals, who are more sensitive to loneliness.

In the cartoons analyzed about the impact of developing communication technologies on the communication between spouses drawn in roles such as husband, wife, lover or fiancé, it was observed that the cartoons contain criticisms about the negative impact of technologies on the communication between spouses, sometimes even destroying it. The cartoons mostly reveal these messages by comparing the differences in communication between the old and the new. It is noteworthy that the older generation is happier with face-to-face communication among themselves, while the young people are more unhappy due to the lack of communication between them. This situation supports the thesis that people who generally socialize in virtual environments neglect their spouses and become alienated from them, thus damaging marriages. In the cartoons where it is pointed out that the structure of marriages has changed with the developing technology, it is also underlined that spouses should spend time with each other and communicate.

In the cartoons about the effects of technological developments on children's communication, the messages were given that children were negatively affected and unhappy due to the destruction of communication within the family by developing technology, that

parents directed their children to technological tools instead of communicating and taking care of them, that this situation created addiction in children, and that children did not learn how to communicate properly. Some cartoons criticized the fact that families constantly share their children's photos on social media without their consent, which is a violation of privacy.

Finally, in the cartoons analyzed, it was determined that the negative effects of the media tools that emerged as a result of technological developments on the communication processes between family members today were carried to the drawings with a critical perspective.

KAYNAKÇA

- Anlı, G. (2018). İnternet Bağımlılığı: Sosyal ve Duygusal Yalnızlık, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 389-97. Doi: <http://dx.doi.org/10.21733/ibad.414862>
- Baki, Z., Bozyer, A. Ü. (2021). 1965-2000 Arası Türk Mizah Basınında Süleyman Demirel Temsilleri, *İmgelem*, 5(9), 579-608. Doi: <https://doi.org/10.53791/imgelem.1019498>
- Barthes, R. (1993). *Göstergebilimsel Serüven*, M. Rıfat ve S. Rıfat (Çev.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Barthes, R. (2014). *Çağdaş Söylenler*, T. Yücel, (Çev.), 4. Baskı, İstanbul: Metis Yayınları.
- Barthes, R. (2015). *Bir Deneme Bir Ders: Eiffel Kulesi ve Açılış Dersi*, M. Rıfat ve S. Rıfat (Çev.), 2. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Baş, E., Cengiz, E. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Evlilik ve Aileyi Anlamlandırma Biçimleri: Karadeniz Teknik Üniversitesi Örneği, *İmgelem*, 2(2), 1-24.
- Bayram, Y. (2009). Türkiye’de Siyasi Karikatürün Yeri ve 11’nci Cumhurbaşkanlığı Seçimine İlişkin Siyasi Karikatürlerin Çözümlemesi, *Selçuk İletişim*, 6(1), 107-123. Doi: <https://doi.org/10.18094/si.42983>
- Becker, S. A., Cummins, M., Davis, A. vd. (2017). *NMC Horizon Report: 2017 Higher Education Edition*, New Media Consortium.
- Berger, A. A. (1993). *Kitle İletişiminde Çözümleme Yöntemleri*, N. Ulutak ve A. Tunç (Ed.), M. Barkan ve N. Bayram vd. (Çev.), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Botton, A. D. (2005). *Statü Endişesi*, A. S. Bayer (Çev.), İstanbul: Sel Yayınları.
- Chou, W. J., Liu, T. L., Yang, P. vd. (2015). Multi-Dimensional Correlates of İnternet Addictions Symptoms in Adolescents with Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder, *Psychiatry Research*, 225, 122-128. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2014.11.003>
- Çalışkan, N., Aslander, M. (2014). Aile İçi İletişim ve Siber Yaşam: Teorik Bir Çözümleme, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 15(2), 263-277.
- Dikmen, M., Tuncer, M. (2018). İnternet Bağımlılığının Aile İlişkilerine Etkisi, *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 5(1), 34-52.
- Enserov, V., Şentürk Kara, E. (2020). Almanya’da Yaşayan Türklere Yönelik Ayrımcılık ve Dışlanmanın Alman Karikatürlerine Yansıması, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(4), 2501-2518. Doi: <https://doi.org/10.33206/mjss.782201>
- Erol, V. (2022). Sosyal Medyanın Türk Aile Yapısına Etkisi, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24(43), 1127-1139.
- Fiske, J. (2015). *İletişim Çalışmalarına Giriş*, S. İrvan (Çev.), Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Georgas, J. (2003). Family: Variations and Changes Across Cultures, *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(3), 1-16.
- Gönden, M., Güzel, M. (2017). Türkiye’de Sosyal Medyanın Mizahı: Sosyal Paylaşım Ağlarındaki Deneyimlerin Karikatürlere Yansıması, *Milli Folklor Dergisi*, 29(116), 169-188.
- Güngör, N. (2013). *İletişim: Kuramlar ve Yaklaşımlar*, 2. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Gürmen, S. (2016). *Teknoloji Bağımlılığı, Ailemiz ve Çocuklarımız*, 3. Uluslararası Teknoloji Bağımlılığı Kongresi, Yeşilay, İstanbul.
- Karpuz, A., Çelik Özkan, G. (2024). Görünmez Sınırlar: Mikro Aldatma ve Romantik İlişkilerdeki İnce Çizgiler, *Turkish Academic Research Review*, 9(2), 188-204. Doi: <https://doi.org/10.30622/tarr.1415530>
- Kırık, A. M. (2014). Aile ve Çocuk İlişkisinde İnternetin Yeri: Nitel Bir Araştırma, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 337-47.
- Kocabaş, O. (2023). Muhalif Bir İletişim Biçimi Olarak Mizah: Siyasî Partilerin Mizah İçerikli Videoları Üzerine Pentadik Bir Analiz, F. Nisan ve Ö. F. Yücel (Ed.), *Medyatik Mizahın Panoraması* içinde (215-239), Konya: Eğitim Yayınevi.
- Koerner, A. F., Fitzpatrick, M. A. (2002). Toward a Theory of Family Communication, *Communication Theory*, 12(1), 70-79. Doi: <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2002.tb00260.x>
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, O. Akınhay ve D. Kömürcü (Çev.), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Moriarty, M. (1991). *Roland Barthes*, Stanford: Stanford University Press.
- Murdock, G. P. (1949). *Social Structure*, New York: The MacMillan Company.
- Özer, A. (1985). *Karikatürün Reklamlarda Kullanımı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, B., Türk, G. D. (2023). Dijitalleşmenin Bir Getirisi Olarak Mizah Dergilerinin İnternete Evrilmesi: Mizah Dergiciliğinin Sonu mu?, F. Nisan ve Ö. F. Yücel (Ed.), *Medyatik Mizahın Panoraması* içinde (173-196). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Popenoe, D. (1988). *Disturbing the Nest: Family Change and Decline in Modern Societies*, New Brunswick and London: Transaction Publishers.
- Rifat, M. (2009). *Göstergebilimin ABC'si*, 3. Baskı, İstanbul: Say Yayınları.
- Saussure, F. de (1979). *Genel Dilbilim Dersleri*, B. Vardar (Çev.), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sayın, Ö. (1990). *Aile Sosyolojisi-Ailenin Toplumdaki Yeri*, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Schäfer, C. D. (2012). *Kommunikation in Der Familie: Von Schimpfen und Schreien Zum Runden Tisch*, Baltmannsweiler: Schneider Verlag Hohengehren GmbH.
- Selçuk, T. (1998). *Grafik Mizah*, T. Çeviker (Der.), İstanbul: İris Yayıncılık.
- Shaw, M., Black, D.W. (2008). Internet Addiction: Definition, Assessment, Epidemiology and Clinical Management, *CNS Drugs*, 22(5), 353-365. Doi: <https://doi.org/10.2165/00023210-200822050-00001>
- Shek, D. T., Zhu, X. ve Ma, C. M. (2018). The Influence of Parental Control and Parent-Child Relational Qualities on Adolescent Internet Addiction: A 3-Year Longitudinal Study in Hong Kong, *Frontiers in Psychology*, 9(642), 1-16. Doi: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00642>
- Topuz, H. (1986). *İletişimde Karikatür ve Toplum*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Uçan, H. (2016). *Dilbilim, Göstergebilim ve Edebiyat Eğitimi*, İstanbul: İz Yayıncılık.

- URL-1: Alyanak, Ç. (2019). *Aile İçi İletişim Daha Önce Görmediği Kadar Zarar Görüyor*. <https://www.aa.com.tr/tr/toplunum-temel-diregi-aile/aile-ici-iletisim-daha-once-olmadigi-kadar-zarar-goruyor/1463841> (Erişim: 10.03.2025).
- URL-10: Gümü, M. (2011). <https://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/teknoloji-kullanilim-ama-esiri-olmayalim-16> (Erişim: 15.02.2025).
- URL-11: Gün, M. N. (2022). <https://ebraryildirim.com/2022/02/04/sosyal-medya-kullanimi-ve-aile-ici-iletisim/> (Erişim: 15.02.2025).
- URL-12: musalparslanuniversitesiilkokulu.meb.k12.tr (2025). https://musalparslanuniversitesiilkokulu.meb.k12.tr/icerikler/internet-ve-tv-kullaniminin-cocuklar-uzerindeki-etkileri_14665019.html (Erişim: 02.02.2025).
- URL-13: ncr-iran.org (2014). <https://www.ncr-iran.org/en/news/society/iran-state-run-news-agency-publishes-cartoon-depicting-negative-effects-of-satellite-tv-on-families/> (Erişim: 22.03.2025).
- URL-14: Nygard, K. (2016). <https://www.boredpanda.com/comics-kristian-nygard-optipesscomic/> (Erişim: 22.03.2025).
- URL-15: Papageorgiou, V. (2012). <https://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/teknoloji-kullanilim-ama-esiri-olmayalim-16> (Erişim: 15.02.2025).
- URL-16: penguin.com (2015). <https://www.penguin.com/> (Erişim: 22.03.2025).
- URL-17: penguinfan.blogspot.com (2012). <https://penguinfan.blogspot.com/2012/01/zamane-cocuklar.html> (Erişim: 15.02.2025).
- URL-18: Şluka, G. (2019). <https://cartooncontest.yesilay.org.tr/tr/cartoonist/770/gatis-sluka> (Erişim: 02.03.2025).
- URL-19: sozluk.gov.tr (2025). <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 10.03.2025).
- URL-2: aydinlik.com.tr, (2025). <https://www.aydinlik.com.tr/haber/sosyalles-me-tuzagi-1-sosyal-medyada-curume-330634> (Erişim: 02.02.2025).
- URL-20: steemit.com (2025). <https://steemit.com/meme/@steemnepal/bitter-and-heart-touching-reality> (Erişim: 22.03.2025).
- URL-21: stratejikmarkayonetimi.blogspot.com (2015). <https://stratejikmarkayonetimi.blogspot.com/2015/09/> (Erişim: 22.03.2025).
- URL-22: Tosun, A. (2020). <https://cartooncontest.yesilay.org.tr/tr/cartoonist/3830/aylin-tosun> (Erişim: 15.02.2025).
- URL-23: tr.pinterest.com (2025). <https://tr.pinterest.com/pin/796644621566643822/visual-search/?x=16&y=16&w=532&h=970&surfaceType=flashlight> (Erişim: 22.03.2025).
- URL-24: 3under3point3.wordpress.com (2016). <https://3under3point3.wordpress.com/category/blog/> (Erişim: 02.03.2025).
- URL-25: Vazırtabar, F. (2014). <https://sanalmuze.aydindoganvakfi.org.tr/ozel-sergiler/teknoloji-kullanilim-ama-esiri-olmayalim-16> (Erişim: 15.02.2025).
- URL-3: Black, C. (2022). <https://www.cuylerblack.com/inherit-the-mirth-gallery-1> (Erişim: 22.03.2025).
- URL-4: Boligan Corbo, A. (2015). <https://caricaturque.blogspot.com/2015/05/> (Erişim: 15.02.2025).

- URL-5: dersodevi.com (2025). <https://www.dersodevi.com/akilli-telefonlarinizi-elinizden-birakin/> (Erişim: 15.02.2025).
- URL-6: ebaumsworld.com (2017). <https://www.ebaumsworld.com/pictures/27-brutally-honest-illustrations-that-show-whats-wrong-with-todays-society/86469341> (Erişim: 15.02.2025).
- URL-7: forum.donanimhaber.com (2025). <https://forum.donanimhaber.com/gulmeye-doyuracagiz-sizi--131351035> (Erişim: 02.02.2025).
- URL-8: Google.com (2025). https://www.google.com/search?sca_esv=e6dc1ba993d4f09e&q=aile+i%C3%A7i+ileti%C5%9Fim+ve+teknoloji+karikat%C3%BCr&udm=2&fbs=ABzOT_AF1VwfeHYz2XSWk2RFya9Lr3KrVYuTZJIDxtfoMErTAAckEAu27FNMSN8hI3Dnky2hZ1Bwo69QrDddnsMci1Rh6C8XVSfVt4Q2euaADGXpsUN2BDx8GTlRHSFjVK3ZwNLSvtTF6zXpzWYZSB5aq3OkhJqREzVFDmEoYsmw51Kzd8ydk4sO8rU7a6m5WQOlozkUzRgR4frHYZq50CBTV8wUijjA17tEJxVgR00Hr051nbENRv4i9NL4KZSwuJc5yhxOTWw&sa=X&ved=2ahUKEwiTtfnqkPiMAxUYSPEDHfiPKSMQtKgLegQIERAB&biw=1280&bih=612&dpr=1.5 (Erişim: 02. 02. 2025).
- URL-9: growthguided.com (2025). <https://www.growthguided.com/marco-melgrati-showcases-a-dark-side-of-humanity-through-thought-provoking-illustrations/> (Erişim: 22.03.2025).
- Utma, S. (2020). Aile ile Kurumunun Dönüşümünde Sosyal Medyanın Etkisi: Aile İçi İletişimin Dijitalleşmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71), 1016-1023. Doi: 10.17719/jisr.10659
- Ülker, A., Aydos, E. H. (2024). Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Ebeveynlerin Duygu Sosyalleştirme Davranışları ve Duygusal İstismar Potansiyelleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Türk Psikoloji Dergisi*, 39(94), 58-80. Doi: <https://doi.org/10.31828/turkpsikoloji.1441059>
- Yaşar Ekici, F. (2014). Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi, *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, (30), 209-224. Doi: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2594>
- Yaylagül, Ö. (2015). *Göstergebilim ve Dilbilim*, Ankara: Hece Yayınları.
- Yetkiner, B. (2020). Ferdinand de Saussure'ün Göstergebilim Yaklaşımı, İ. Hıdıroğlu (Ed.), *Göstergebilim*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Yusufoğlu, Ö. Ş. (2023). Teknoloji Kullanımının Aile İlişkilerine Etkisi, H. Yazıt ve N. Köktürk (Ed.), *Sosyal Bilimler Üzerine Araştırmalar VIII* içinde (107-124), Gaziantep: Özgür Yayınları.

Makale Bilgisi/Article Information

<i>Etik Beyan:</i>	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan edilir.	<i>Ethical Statement:</i>	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
<i>Çıkar Çatışması:</i>	Çalışmada kişiler veya kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.	<i>Conflict of Interest:</i>	The authors declare that declare no conflict of interest.
<i>Yazar Katkı Beyanı:</i>	Birinci yazarın makaleye katkısı %50, ikinci yazarın makaleye katkısı %50'dir.	<i>Author Contribution Declaration:</i>	The contribution of the first author to the article is 50% and the contribution of the second author to the article is 50%.
<i>Mali Destek:</i>	Çalışma için herhangi bir kurum veya projeden mali destek alınmamıştır.	<i>Financial Support:</i>	The study received no financial support from any institution or project.
<i>Yapay Zekâ Kullanımı:</i>	Bu çalışmada herhangi bir yapay zekâ tabanlı araç veya uygulama kullanılmamıştır.	<i>Use of Artificial Intelligence:</i>	This study did not utilize any artificial intelligence-based tools or applications.
<i>İntihal:</i>	Bu makalede intihal taraması yapılmış ve intihal içermediği teyit edilmiştir. – İntihal.Net	<i>Plagiarism:</i>	This article has been scanned for plagiarism and it has been confirmed that it does not contain plagiarism. – İntihal.Net